

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^E JAARGANG

WOENSDAG 4 NOVEMBER 1936

No. 1088

COMMISSIE VAN REDACTIE:

I. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Biz.
VREDE-SLUITEN door Mr. R. Mees.....	794
Egalisatiefonds en geldmarkt door Mr. J. van Galen..	796
De richtlijnen der nieuwe Nederlandsch-Indische crisis-politiek door Mr. D. J. Hulshoff Pol	798
De vierde Internationale Zeeliedenconferentie door Mej. Mr. G. J. Stemberg	799
Steun aan werklooze arbeiders door Meyer de Vries..	801
AANTEEKENINGEN:	
Frankrijk na de devaluatie.....	805
MAANDLIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	806
Emissies in September 1936	807
ONTVANGEN BOEKEN	807
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	810—811
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten.....	808, 809, 812

ROTTERDAM, 2 NOVEMBER.

Nationale saamhoorigheid is den laatsten tijd in vele gevallen tot uiting gekomen in pogingen om de noodzakelijk geachte nationale defensie te bevorderen. Wat de groote Europeesche rijken voor hun defensie doen is bekend. Het succes van de Zwitsersche weerbaarheidsleening, waarvoor op een grootscheepsche wijze propaganda is gemaakt, ligt een ieder nog versch in het geheugen. Een dergelijk streven zien wij nu in het Verre Oosten. In Japan is de oprichting van een comité om een bedrag van 165 miljoen voor leger en vloot bijeen te brengen door spontaan ahang tot een nationale campagne geworden. In China zijn door het volk aan de Nanking-regeering een 70-tal moderne gevechts- en bombardementsvliegtuigen geschonken ter gelegenheid van den 50sten verjaardag van Maarschalk Tsjang Kai-Sjek.

Ook in Nederland worden de stemmen en de stemmingen, die op krachtige defensie aandringen, zowel hier te lande als in Nederlandsch-Indië, luider. De invloed van de desbetreffende comité's neemt toe, de belangstelling voor manoeuvres en vlootbezoek groeit en de tegenstand tegen voldoende bewapening neemt zienderoogen af. De rede, waarin de directeur van de Hoogere Krijgsschool aandrang op een vernieuwing van onze dienstplichtwet, trok dan ook volle aandacht.

Een voorbeeld van samenwerking op economisch gebied, ter verdediging tegen crisisgevolgen, is het comité „Herlevend Rotterdam”, opgericht op initiatief van het Middenstandsbesturen-college. De vice-voorzitter van de Kamer van Koophandel, de heer Van der Lugt, die bij de installatie van dit comité een rede uitsprak, achtte het juist nu het moment voor Rotterdam, een meer-werk-actie te voeren, nu de devaluatie van den Gulden en de symptomen van opgaande conjunctuur voor het Rotterdamsche bedrijfsleven verbetering doen verwachten. De rede, door den voorzitter van dezelfde Kamer van Koophandel, den heer W. A. Engelbrecht, bij de herdenking van de eerste werken voor den Nieuwen Waterweg gehouden, toont aan, dat ook maatregelen van ruimere strekking — die ook de heer Van der Lugt noodzakelijk acht — niet uit het oog verloren worden. Hij achtte eenzijdige oriëntering op doorvoer- en onjuist en ontwikkeling van eigen handel en industrie van groot belang, maar een rechtmatig aandeel in het transitoverkeer zal Rotterdam t.o. de buitenlandsche mededinging moeten kunnen behouden.

VREDE-SLUITEN.

Het verlaten van de gouden standaard heeft in Nederland ontegenzeggelijk opgewektheid in het bedrijfsleven veroorzaakt.

Wij mogen ons door deze opgewekte toon weliswaar niet laten misleiden, want reeds in alle landen heeft de enkele beslissing over het verlaten van de oude muntpariteit het bedrijfsleven op slag een vrolijker gezicht doen zetten, en de vraag, waar het om gaat, is natuurlijk deze, hoe de uiteindelijke invloed van de maatregel op de gehele volksgemeenschap zijn zal. Maar toch is het plicht van die opgewektheid te profiteren. De psychische gesteldheid speelt nu eenmaal in het maatschappelijk leven een grote rol, ten goede en ten kwade. Het is nu de zaak van ons allen om uit de nieuwe toestand voor het Nederlandse volk zo veel goeds voort te brengen als maar mogelijk is. In die geest heeft heel terecht Prof. Polak reeds op 30 September in E.-S. B. geschreven. Ree!

Ik veroorloof mij in dit verband een paar opmerkingen.

De eerste opmerking is deze, dat ook zij, die het tot nu toe in 's lands belang hebben geacht om Regering en Nederlandse Bank in hun muntpolitiek rustig hun gang te laten gaan, meer dan een reden hebben om nu aan vroegere tegenstanders de hand te reiken.

In het aangehaalde artikel geeft Prof. Polak te verstaan, dat men een schipper, die doelbewust van koers verandert, in de handhaving van die nieuwe koers behulpzaam moet zijn. Het is bekend, dat velen ditzelfde gevoelen hebben gehad in de tijd, waarin de schipper, even doelbewust en bij zware storm, een andere koers dan nu besloten had te volgen. Ook weer zielkundige factoren maakten toen naar hun meening de kritiek op het stuurmansbeleid welhaast even bedenkelijk als een kritiek op de legeraanvoering tijdens de slag. Maar een feit is, dat het Führer-Prinzip nu niet meer ten gunste van de gouden standaard werkt.

Een andere reden van handreiking ligt op internationaal gebied. Een van de bezwaren tegen devaluatie was nl. hierin gelegen, dat de versterking van onze concurrentiemogelijkheid, die in Nederland natuurlijk als een der voordelen gevoeld werd, in het buitenland juist als een nadeel gevoeld zou worden en daar aanleiding zou geven tot verweer. Op die manier — zo redeneerde men — zou de wereld nooit tot rust komen en rust in het internationale verkeer was juist een van de grootste belangen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Jarenlang hebben die maatregelen van tegenweer duidelijk bedreigd. Maar de jongste devaluatie in Frankrijk is tot stand gekomen met medeweten en instemming der regeringen van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten; zelfs hebben deze twee laatste mogendheden uitdrukkelijk te verstaan gegeven, dat zij de maatregel van Frankrijk niet met een tegenmaatregel zouden beantwoorden. Blijkbaar had de reeds lang in Engeland bestaande opvatting, dat dit land tenslotte meer belang had bij een hersteld internationaal evenwicht dan bij het uitblijven van verhoogde concurrentie uit de goudlanden, in Engeland zelf en ook in Amerika zozeer aan kracht gewonnen, dat de bewuste regeling tussen deze landen en Frankrijk mogelijk werd.

Over de regeling der drie mogendheden heeft men zich hier te lande al spoedig weinig gunstig uitgelaten: Engeland had zich eigenlijk helemaal niet verbonden, enz. Inderdaad, de regeling strekt niet ver. Wie aanvankelijk anders gemeend heeft, heeft niet goed gezien. Maar van grote betekenis is, dat werkelijk, en voor het eerst na jaren, twee grote landen zich bij de bepaling van hun politiek hebben laten leiden niet door hun onmiddellijk belang, maar door hun verder gelegen belang, en daarmee een onmiddellijke stap van anderen, waartegen zij zich vroeger zouden hebben verzet, mogelijk gemaakt hebben. De juist gehouden Rads-

vergadering van de Internationale Kamer van Koophandel toonde zich opvallend verlucht door het beluisteren van dit nieuwe geluid. Men kon daaraan merken hoezeer men in de laatste jaren in die kring elk teken van internationale samenwerking had moeten ontberen. Men sprak nu over het breken van het ijs, van een betere toekomst, en noch van Engelse, noch van Amerikaanse, noch van Franse, noch van Duitse zijde, werd ten aanzien van deze vreugde enige reserve gemaakt. En toch maakt één zwaluw nog geen zomer. Maar ook hier is het weder een feit, dat een van de argumenten tegen de devaluatie, ditmaal: de belemmering in het internationale herstel, nu aan kracht heeft ingeboet. Wat men overigens over het tijdstip van onze maatregel oordelen moge, ten aanzien der internationale verhoudingen is het zeker gelukkig, dat wij het goud hebben verlaten nu die maatregel in het buitenland wordt aanvaard en hier en daar zelfs met instemming wordt begroot, en dat wij dit niet hebben gedaan, zolang dat buitenland nog met verweer gereed stond.

Met deze argumenten is natuurlijk aan de overwegingen van binnenlandse economische politiek, voor en tegen de devaluatie, niet geraakt. Maar het heeft belang de strijdpunten, die nu vervallen zijn, naar voren te brengen.

Nu knoop ik mijn tweede opmerking aan het bovenstaande vast.

Men is het er over eens, dat de ingetreden ontspanning het gevaar oplevert, dat men de zaken verder op hun beloop laat. Met de devaluatie moeten nu inderdaad allerhande economische maatregelen gepaard gaan. Dat kan niet anders geschieden dan in een zekere geleidelijkheid, maar het tempo mag niet te langzaam genomen worden, en het is juist nu het psychologische moment om althans van de maatregelen, die als bescherming tegen valuta-concurrentie bedoeld waren, afscheid te nemen. (Men leze hierover het adres van de Rotterdamse Kamer van Koophandel aan de Tweede Kamer). Ook na dit afscheid zullen wij nog heel wat meer maatregelen vaarwel moeten zeggen, indien men weer komen wil tot een minder belemmerd internationaal verkeer, een toestand, die elk land zegt te begeren. Er bestaat gevaar, dat men dit alles niet voldoende onder het oog zal zien.

Maar er bestaat nog een ander gevaar; en wel dit, dat men niet voldoende oog zal hebben voor al die andere problemen, die naast die van munt- en handelspolitiek onze toekomstige welvaart beheersen, problemen, die voor een deel nieuw opgekomen zijn, en juist daarom dringend vragen om objectieve, wetenschappelijke behandeling, en waarvan de aandacht is afgeleid door de grote belangstelling voor de vragen van het goud.

Het belangrijke rapport, voor de I.K.K. en de Carnegie Stichting opgesteld door vijf bekende economen¹⁾, laat aan zijn „practical conclusions” het volgende voorafgaan:

„Before going into the details of these recommendations, the Committee desires to emphasize what it considers as an extremely important point; it is useless for countries to conclude conventions for the concerted reduction of trade barriers so long as they are not actuated by a sincere desire for co-operation and mutual understanding. A lasting solution of the existing difficulties will be impossible so long as the nations refuse to recognize and apply the fundamental economic principle according to which goods and services must be accepted in payment for international obligations, whatever their nature.

The technical situation is decidedly more hopeful, but the general situation is still fraught with great anxieties. It is a commonplace — but a commonplace of the greatest importance — that the furthering of general economic

¹⁾ Prof. Gregory, Londen, voorzitter; Prof. Boehler, Zürich; Prof. Ohlin, Stockholm; Prof. Pasvolksky, Washington (door verandering van werkring afgevallen); Prof. Predöhl, Kiel; Prof. Rist, Parijs.

prosperity presupposes at least a certain minimum of understanding between nations.

The spirit and the ideas by which the nations are actuated remain indeed of greater significance than the perfection of purely technical devices. If it should happen that the pessimists prove right and another great war breaks out, obviously we should experience all over again the upheaval of currencies and prices which characterized the period 1914 to 1918 and of which we still feel the after-effects.

But even though war be averted, the fear of war is in itself a powerful factor hindering economic improvement. It produces a tendency to autarchy and increase in armaments, mutual distrust leading to a stoppage of new international financing and a withdrawal of old credits all developments which tend to make the world poorer than it need be. To the extent that re-employments depend on an extraordinary large volume of armaments expenditure, it obviously rests on a more precarious basis than if work were provided by the ordinary recurrent demand of the general public.

The conclusion is inevitable that world peace and a return to prosperity through the revival of world trade are one and indivisible.

Inderdaad, wat baten ons alle besluiten over valuta's, over transfer's, over contingenteringen, over clearing en over andere dergelijke, in goed Nederlands aangeduide, begrippen, als er weer oorlog komt? Onze roep moet niet zijn: Te wapen! maar: Vrede-sluiten! Daar ligt de eerste eis, ook van ons economisch herstel. Oorlog is duur en onrechtvaardig, en door zijn onrechtvaardigheid in hoge mate gevaarlijk voor de toekomst.

Vrede-sluiten is een actief begrip. De vrede is er niet, maar moet gemaakt worden. Elke oorlog eindigt met een vrede. Maar hoe slecht is gewoonlijk die vrede. Elke vrede, die gemaakt kan worden buiten oorlog om, biedt betere kansen van rechtvaardigheid en standvastigheid.

Vrede maken vooronderstelt begrip, en daarin ligt de grote moeilijkheid van deze tijd. Want aan alle kanten botst nieuw en oud tegen elkaar, en begrijpen is tegenwoordig noodzakelijker, maar ook moeilijker, dan ooit.

Oorlog wordt niet alleen met de wapenen gevoerd, en vrede moet niet alleen gehandhaafd worden tussen de natien. Belangrijker zelfs en moeilijker is het geworden om de vrede te bewaren — d.w.z. begrip te scheppen — tussen belangen en gedachten-sferen binnen de nationale grenzen of over alle grenzen heen. Het gaat hier niet alleen meer om wat men de sociale vrede pleegt te noemen — vrede in de arbeidsverhoudingen — het gaat om vrede — d.w.z. begrip — tussen groepen en denkbeelden.

Die vrede is voor de economische ontwikkeling van het allergrootste belang, en het is op het scheppen van die vrede, dat ook de economen zich met volle kracht moeten toeleggen, al wordt daarmee wellicht hun arbeidsveld uitgebreid.

Het is thans een veel gepeioneerde stelling, dat de tegenwoordige tijd niet meer werkt met begrip, dat de 19de eeuw achter ons ligt, en dat onze tijd, of men dat toejuicht of niet, beheerst wordt door het gevoel, de intuïtie, het oerinstinct van de mens. Daarom — zegt men — is het fout om in tegenwoordige misstanden een correctie te willen aanbrengen door beter begrip. De gedachtenwereld ontwikkelt zich naar twee uitersten, en tussen deze twee uitersten zal de strijd uitgestreden worden, wellicht door het zwaard, maar zeker niet door argumentatie.

Ik hoor tot hen, aan wie deze beschouwing in hoge mate oppervlakkig en eenzijdig voorkomt. Wel zal iedereen de kracht erkennen van de intuïtieve gevoelens, en de noodzakelijkheid van strijd in elk levend organisme. Men heeft daarvoor nu vermoedelijk meer oog dan in de 19de eeuw. Maar al kan de menselijke samenleving niet voortbestaan zonder strijd, daarom behoeft die strijd nog niet met de wapenen te worden gevoerd, en daarom kan de wereld begrip nog

niet ontberen. Begrip is immers niet minder dan het „oerinstinct” een kenmerk van het menselijk wezen. Dat begrip nu ontbreekt in ontstellende mate en de vorming daarvan vraagt medewerking van de wetenschap. Daarin vindt de wetenschap haar aandeel in het scheppen van de vrede.

Op welke gebieden hebben wij — ook met het oog op de economische toestand in Nederland — verheldering van begrip nodig?

In de internationale verhoudingen.

In de maatschappelijke verhoudingen.

In de verhoudingen der geestelijke stromingen.

Op al deze gebieden zullen zij, die in staat zijn het tekort aan begrip aan te vullen, zich moeten hoeden voor datzelfde gebrek aan critiek, dat onze tijd min of meer kenmerkt. Ook in betogen en geschriften, waarin dat niet behoorde voor te komen, kan men uitingen zien van de phobieën, die ons tegenwoordig schijnen te beheersen. De een schrikt al als hij het woord ordening hoort, de ander houdt ieder, in wiens betoog het woord vrijheid voorkomt, voor een aanhanger van het oude *laissez-faire* stelsel. In bredere kring noemt men een socialist een oproermaker, het fascisme de ondergang van de beschaving, het communisme dito, de liberaal volkomen afgeleefd, planmakers hoogst gevaarlijk. Het concurrentievermogen van Japan verklaart men door de betaling van hongerlonen aan de arbeidende bevolking.

Voor het scheppen van vrede — voorwaarde van welvaart — dienen al deze factoren, waarvan de een al belangrijker is dan de andere, objectief en nauwkeurig te worden bestudeerd en beoordeeld. In de conflicten, die zij oproepen, ligt meer gevaar voor de volkswelvaart, dan in monetaire of handelspolitieke maatregelen.

De grote praktische vragen van de tegenwoordige tijd lossen zich op in deze, hoe op de verschillende gebieden der samenleving orde zal worden gebracht. Daarmee is niet de vraag bedoeld of de overheid de taak van het bedrijfsleven zal gaan overnemen. Wel de vraag, hoe de verhouding tussen de burgers, de verhouding binnen de bedrijven, de verhouding tussen de staten, geregeld moet worden, hoe deze verhoudingen moeten worden aangepast aan de eisen, die de nieuwe factoren in onze samenleving stellen. Al deze dingen hebben een zekere aandacht, ook dit blad getuigt daarvan. Maar men zal nu m.i. een deel van de economische belangstelling van de munt- en handelspolitiek naar dit vredeswerk moeten overschakelen. Wat leert het buitenland, en hoe oordeelt men in Nederland, over de corporatieve gedachte in het bedrijfsleven? (Hierover is n.b. een voorstel tot grondwetsherziening aangehangig). Wat leert het buitenland, en hoe oordeelt men in Nederland, over de opheffing van het recht van staking en uitsluiting? Wat leert het buitenland, en hoe oordeelt men in Nederland, over de opneming der werklozen in het bestaande arbeidsproces? Welke economische waarden zijn tot nu toe uit het communisme, uit het fascisme en uit het nationaal-socialisme te voorschijn gekomen? Hoe blijkt de uitwerking te zijn van het tot ontwikkeling brengen van vroeger onontwikkelde landen? En wat valt van het verder verloop van dit proces te verwachten? Men kan op deze wijze met het stellen van vragen verder gaan.

Over veel van deze onderwerpen wordt thans alleen met politieke drijfveren gesproken (of gezwegen). Het is zaak, dat de wetenschap ze ter hand neemt, met dezelfde intense belangstelling waarmee het vraagstuk van de muntpolitiek is bediscussieerd. Aan een objectieve analyse en een bezonken oordeel heeft de maatschappij te midden van alle botsingen van brute krachten, die zij ondervindt, meer dan ooit behoefte, en het is de vredes-taak van de wetenschap, en ook van Nederland, om in die behoefte te voorzien. Moge het loslaten van de gouden standaard ook daarin perspectief brengen.

R. MEES.

EGALISATIEFONDS EN GELDMARKT.

In een vorig artikel¹⁾ meende ik een bijzondere ontwikkelingstendens in het geldsysteem, hetwelk men gemeenlijk met den naam van „gouden standaard” aanduidt, te kunnen onderkennen. Die tendens staat niet alleen en op zichzelf; is, — zooals ik meen te zien — het geldstelsel van den gouden standaard principieel totaal veranderd, de werking van het stelsel heeft ook een zoodanige wijziging ondergaan, dat ook op dit punt de leerboeken nog slechts historische waarde hebben. Ik heb hier niet het oog op de wijzigingen in het credietwezen, waar ik aan het slot van het vorige artikel op doelde, maar zal mij alleen bepalen tot de geldmarkt; en wel speciaal tot het nieuwe phenomenon: het *Egalisatiefonds*.

Ongeveer een half jaar na het verlaten van den gouden standaard, nl. in April 1932, is Engeland overgegaan tot de instelling van een *Egalisatiefonds*. De bedoeling van dit fonds was niet den Pondenkoers te stabiliseeren, maar „ongewettigde” fluctuaties te voorkomen. Het beheer van dit fonds is volkomen geheim; de Regeering, die het fonds van aanvankelijk £ 150 tot later £ 350 miljoen verhoogde, heeft tot nu toe geweigerd er iets anders over mede te deelen dan dat het „shows profits”, wat geen verbazingwekkende mededeeling is, daar het fonds Ponden schuldig is en goud, dat tot nu toe vrijwel onafgebroken gestegen is tegenover het Pond, bezit.

Waarom heeft men in 1914, toen de gouden standaard ook werd geschorst, niet de behoefte gehad aan een dergelijke reguleerende instantie, en waarom heeft men die taak nu niet aan de Bank van Engeland overgelaten? De eerste reden is, dat in 1914 het actief optreden van de circulatiebank op de wisselmarkt nog geen gewoonte was; ten tweede is hier de Britsche vasthoudendheid aan bestaande toestanden van invloed: men wilde formeel zooveel mogelijk de oude practijk van het „Issue Department” handhaven; mogelijk speelde ook de eventueele „winst” op den goudvoorraad een rol, alsmede de onmiskenbare neiging van den Gouverneur tot geheimzinnigheid. Hoe het ook zij, het Britsche voorbeeld vond navolging en op het oogenblik schijnt ieder land, dat zichzelf respecteert, na een wijziging in zijn monetaire politiek het noodig te vinden een soortgelijk fonds in te stellen. Nu moge dit voor een land, dat niet dadelijk een nieuwe goudpariteit vaststelt, reden van bestaan hebben, voor een land, dat onmiddellijk een nieuw goudpunt kiest, lijkt zoo'n fonds volmaakt overbodig: zorgt dan de gouden standaard niet automatisch voor de stabiliteit der valuta, of is de circulatiebank niet de competente instantie?

De rol, welke de egalisatiefondsen thans vervullen, was vroeger overgelaten aan de speculatie: indien immers een plotseling groot aanbod den koers van een valuta deed dalen, dan lokte deze daling speculatieve koopers in de markt. Hiervoor was dus een koersschommeling noodig en men acht deze nu blijkbaar zoo nadeelig, dat men het verkeer hiervoor wil behoeden. Maar waarom die geheimhouding? Bij een zwevende valuta kan men misschien met eenig recht aanvoeren, dat het de speculatie in de kaart zou spelen als men van te voren aankondigde of althans liet doorschemeren, hoe en wanneer geopereerd zal worden; maar waarom dan zoo geheimzinnig met de resultaten? Deze zijn toch geheel geschiedenis, wanneer zij worden gepubliceerd? De geheele „geheime valuta-politiek”, welke thans opgeld doet, maakt een onbehaaglijken indruk. De gouden standaard, hoe gedenatureerd ook, had tenminste nog *dit* voordeel, dat ieder handelsman uit de periodieke publicatie van de positie der circulatiebank het verloop der betalingsbalans kon volgen en zijn prognose van de geldmarkt kon stellen. Thans tast hij hieromtrent in het duister, hij moet vertrouwen op de valuta-instanties, maar — zoo kan men zeggen — over de

geldmarkt behoeft hij zich geen zorgen te maken, want de circulatiebank zorgt wel, dat deze ruim blijft. Inderdaad, de scheiding tusschen wisselmarkt en geldmarkt is door de nieuwe politiek volkomen geworden; de wisselmarkt wordt „überwacht” door het *Egalisatiefonds*, dat, om middelen te verkrijgen, hoogstens — zooals iedere bankinstelling — een beroep kan doen op de circulatiebank, maar overigens volkomen los opereert van de circulatiebank. Deze wordt zuiver een „kantoor van disconteerling en beleening”, administreert de bankbiljettencirculatie, en voorziet aldus in de behoeften van de binnenlandsche markt, doch staat formeel los van het *Egalisatiefonds*. Dit behoeft evenwel niet te impliceeren, dat het *Egalisatiefonds* geen invloed op de geldmarkt kan hebben, integendeel. Alleen de automatische werking van de veranderingen in de betalingsbalans op de geldmarkt en daardoor op de binnenlandsche crediet-situatie, enz. is uitgeschakeld.

Wanneer vroeger, toen de band met het goud bestond, de betalingsbalans zich „tegen” een land ontwikkelde, had zulks direct invloed op de geldmarkt; er vloede goud af en daar het goud de basis voor de credietcreatie was, trad schaarschte op de geldmarkt op; in het omgekeerde geval had een verruiming plaats. Wanneer er nu geen *Egalisatiefonds* is, of dit niet werkt, dan kan een beweging in de betalingsbalans, in welke richting ook (zich dus uitende in een daling of een stijging van de wisselkoersen), geen invloed hebben op de nationale geldmarkt. Deze is volkomen gelocaliseerd, het volumen van de circulatiemiddelen hangt af van de credietpolitiek der circulatiebank. Het is niet noodzakelijk, dat de bank een actieve expansie-politiek voert; reeds is voldoende, dat de Bankwet toelaat of de Bank zich bereid verklaart bepaald papier in disconto of beleening te nemen; dit krijgt hierdoor, dus door de mogelijkheid dit liquide te maken, al invloed op de geldmarkt, omdat de banken en andere lichamen hiermede bij haar liquiditeitspolitiek rekening houden.

Het kan dus zijn, dat de geldmarkt een verruiming ondergaat, omdat door het verlaten van den gouden standaard de liquiditeitseisch in een ander licht komt te staan, maar dan is die verruiming slechts het resultaat van een tendens tot vermindering van de kasvoorraden, dus van een aanbod van het beschikbare geld, maar niet van een werkelijke vermeerdering van de in het land *physiek* aanwezige circulatiemiddelen; dit volumen blijft — tenzij het opereerend kapitaal van de circulatiebank toeneemt —, gelijk. Wanneer dan kapitaal, dat in het buitenland werd aangehouden, wil repatrieeren, kan dit slechts tot uiting komen in een daling van de wisselkoersen. Dit punt lijkt mij voor het oogenblik van buitengewoon belang, immers voor ons land is repatriëring van kapitaal in grooten omvang slechts mogelijk indien het *Egalisatiefonds* ingrijpt; doet het dit niet, dan zal bij het terugtrekken van saldi uit het buitenland op groote schaal de Guldenkoers belangrijk moeten stijgen.

De situatie is ten onzent gecompliceerd door het algemeen geldende uitvoerverbod van goud. In Engeland is dit anders; daar is van meet af aan de in- en uitvoer van goud volkomen vrij gebleven; hier niet en daarom is bijv. repatriëring van naar het buitenland gevlucht kapitaal in den vorm van goud vrijwel uitgesloten te achten. Repatriëring zal slechts mogelijk zijn in den vorm van goederen, die uit het buitenland moeten worden aangetrokken door een stijging van den Guldenkoers. Op die wijze hangt het overbrengen van kapitalen uit het buitenland thans vrijwel *volkomen* af van het bon vouloir van het *Egalisatiefonds*; bij een voortgezette stijging van den Guldenkoers zal de attractie tot repatriëring verminderen, tenslotte wellicht verdwijnen.

Grijpt het fonds echter in, dan zal het de opgenomen Ponden, Dollars, enz. omzetten in goud. Maar,

¹⁾ E.-S.B. van 28 October jl.

zoo zal men zeggen, dan zal toch een verruiming van de geldmarkt hier moeten intreden? Dit is echter nog geenszins zeker. Thans heeft het Egalisatiefonds zich middelen verschafte door een beleening te sluiten bij De Ned. Bank om ongeveer f 100 miljoen goud van deze over te nemen; maar als het fonds in de toekomst goud in het buitenland koopt zal het wellicht schatkistpapier op de open markt plaatsen, waardoor het meteen beslag legt op de naar de Ned. geldmarkt repatrierende beschikkingsmacht. Voorzover dit schatkistpapier als liquide reserve leidt tot een vermindering van de kashouding hier te lande kan het invloed op de geldmarkt oefenen, maar overigens niet; in ieder geval zal die invloed geringer of minder rechtstreeks zijn dan wanneer — zooals vroeger — goud werd ingevoerd en aan de circulatiebank werd overgedragen. Tot welke consequenties het een en ander kan leiden hebben wij dit jaar in Engeland kunnen waarnemen; in het voorjaar vluchtte veel Fransch kapitaal naar Londen, ook tal van kleine bedragen, die — naar het schijnt — de voorkeur gaven aan Pondenbiljetten. Het Egalisatiefonds nam wel de aangeboden Francs op en zette deze om in goud, maar daartegenover kwamen niet — zooals onder den gouden standaard het geval zou zijn geweest — nieuwe Pondenbiljetten in omloop, maar schatkistpapier. Het gevolg was een verschuiving in de liquide activa der banken: minder cash en meer schatkistpapier, maar ook meer „deposits”. Nu behoeft dit, naar wij zagen, onder een geldstelsel, dat niet meer gebonden is aan een gouden rem voor het opereerend kapitaal der centrale bank, geen verschil uit te maken; in Engeland is men evenwel nog altijd — Keynes' hoon ten spijt! — zeer gesteld op oude, „beschaafde” liquiditeitsvormen en — merkwaardig atavisme onder de huidige monetaire politiek! — houdt men strikt vast aan de usantieele cash-ratio. Om hieraan tegemoet te komen heeft toen de Bank van Engeland goud overgenomen van het Egalisatiefonds (tegen den ouden muntprijs) om op deze wijze de merkwaardige inconsequentie te voorkomen, dat de binnenlandsche geldmarkt *krapper* werd door het *toevloeiën* van vreemd kapitaal!

Toen Frankrijk devalueerde maakte men zich in Engeland bezorgd over de mogelijke gevolgen voor de Londensche geldmarkt; „The Economist”¹⁾ toonde echter aan, dat hiervan niet alleen verruiming van de Fransche geldmarkt het gevolg zou zijn, maar ook van de Londensche! Immers, als de „deposits” bij de Engelsche banken verminderen, staat hiertegenover geen vermindering der kas, maar — via het Egalisatiefonds, dat goud verkoopt en met het provenu schatkistpapier inkoop — een daling van de portefeuille schatkistpapier van de banken; de cash-ratio t.o. de „deposits” wordt dus groter en daardoor de geldmarkt *ruimer*. Terwijl onder den gouden standaard door de overbrenging van saldi naar het buitenland de geldmarkt *krapper* werd, omdat de banken voor de overbrenging van goud biljetten naar de Bank van Engeland moesten terugbrengen, zien wij onder de „New Deal” van het geldwezen juist het omgekeerde! Velen, die nog steeds denken in oude termen en in de oude practijk, zal dit een ongerijmdheid voorkomen. Inderdaad moet men zich van de oude practijk geheel losmaken wanneer men tracht de consequenties van de Egalisatiefonds-politiek te overzien. Men zal het een onmogelijkheid vinden, dat tegelijk een verruiming optreedt op de Fransche en de Londensche geldmarkt en toch is dit zoo. De oorzaak van dit merkwaardige verschijnsel zit hierin, dat Engeland thans een volkomen stelsellooze geldpolitiek voert. Er is nl. geen natuurlijk werkend geheel, maar een samenstel van incidenteele maatregelen. Eenerzijds meent men te „managen”, anderzijds zit men nog volkomen vast aan de oude liquiditeitsbegrippen en de orthodoxe eischen aan de qualiteit van het crediet te stellen, en is men

¹⁾ „The Mechanism of Exchange Funds”, in The Econ. van 10 Oct. l.l.

nog de „slaaf” van deze ideeën. Volgens de orthodoxe leer is er uit monetair oogpunt wel degelijk een qualitatief onderscheid tusschen bankbiljetten en schatkistpapier; bij een „managed currency”, welke vrij wil zijn van invloeden van buiten-af (Keynes, McKenna), gaat het niet om het *qualitatieve* verschil, eerder om het *quantitatieve*. Het zou logisch zijn, dat het Engelsche bankwezen zich niets aantrok van die beweging van het buitenlandsch kapitaal en, omdat de banken zonder eenige restrictie zich door middel van schatkistpapier crediet-accomodatie bij de Bank van Engeland kunnen verschaffen, eenvoudig cash en papier, hetgeen voor 100 pCt. bij de Bank van Engeland te verlevendigen is, op gelijken voet zou beschouwen. Dan zou in bovengenoemde gevallen inderdaad geen invloed van de kapitaalbeweging op het bankwezen en op de geldmarkt merkbaar zijn geweest. Durft men echter deze consequentie niet te trekken? Het zal mij overigens benieuwen of, als de Londensche geldmarkt de door „The Economist” geschetste verruiming ondergaat, bij terugtrekking van Fransche saldi, de Bank van Engeland weer goud aan het Egalisatiefonds zal verkoopen, om die verruiming door invloeden van buiten-af tegen te gaan.

De egalisatiefonds-politiek kan dus een nieuw element in de monetaire politiek en op de geldmarkt brengen, nl. de vermenging van geld, dat wettig betaalmiddel is, en credietpapier. Inplaats dat een toevloeiing van *geldmiddelen* (goud) ook oorzaak is, dat de geldhoeveelheid vergroot wordt, zooals bij de oude circulatiebank-politiek het geval was, wordt niet het *geld-*, maar het *crediet*-volumen verruimd door middel van schatkistpapier, en wordt de *geldmarkt* dus eerder *krapper* gemaakt, omdat het bankwezen een zekere verhouding tusschen zijn kas en de toevertrouwde middelen wil bewaren. Omgekeerd heeft een afvloeiing van buitenlandsche saldi of een trek van bank-deposito's naar het buitenland een verruiming van de geldmarkt tengevolge. Het merkwaardige is, dat de egalisatie-fonds-politiek dus juist *tegengesteld* werkt aan de traditioneele geldpolitiek. Ik kan een en ander slechts zien als een vertroebelend element op de geldmarkt, hetwelk gecorrigeerd moet worden door inschakeling van het „kantoor van disconteering en beleening” in de egalisatiefonds-politiek. Immers, indien het Egalisatiefonds zich slechts middelen verschafte bij de circulatiebank en niet op de open markt, heeft de hierboven geschetste gang van zaken niet plaats; maar dan is het Egalisatiefonds volkomen een wassen neus en een noodelooze geheimzinnig-doenerij!

Tenslotte nog één opmerking. Onwillekeurig dringt zich bij de beschouwing van deze nieuwe valutapolitiek de vergelijking op met een andere, vrij nieuwe practijk, welke in 1931 zoo plotseling tot een einde is gekomen, namelijk de goud-wissel-politiek. Ook deze had een bijzonderen invloed op de geldmarkt; weliswaar oefenden de wijzigingen in de goud-wissel-portefeuille in het „gold-exchange”-land eenzelfde invloed op de geldmarkt als de wijzigingen in den goudvoorraad, maar in het land, waarin de goudwissels waren uitgegeven, was van een equivalenten invloed op de geldmarkt geen sprake; het automatisme van den gouden standaard werd in ieder geval verzwakt. De sterke uitbreiding van dit stelsel (tot \$ 2 milliard!) bracht groote gevaren mede, en toen die gevaren aan den dag traden, kwam een plotselinge afbraak van dit systeem, wat ongetwijfeld medegeholpen heeft den goudprijs op te drijven. Thans zien wij een nieuwe politiek, die eerder in andere richting schijnt te zullen werken; de egalisatiefonds-politiek, welke schatkistpapier in plaats van geld creëert. Deze politiek lijkt hierdoor in de meeste gevallen te zullen tenderen tot een *krapper* worden van de geldmarkt. Dat hierdoor de reflexen van vraag en aanbod van geld zuiverder zullen worden aangegeven zouden wij niet durven beweren!

DE RICHTLIJNEN DER NIEUWE NEDERLANDSCH-INDISCHE CRISISPOLITIEK.

Hoewel de depreciatie van den gulden eerst kort geleden een feit is geworden, kan men thans reeds waarnemen, dat de Regeering bepaalde richtsnoeren volgt, die een denkbeeld geven van de voortaan te volgen crisispolitiek.

Vooropgesteld zij, dat, juist omdat Indië voor een zeer groot deel vrijwel geheel aangepast was (uitzonderingen vormen de openbare schuld alsmede ten deele de schuldenlast der bevolking en de tarieven voor het verkeer ter zee en te land) al dadelijk meerdere opleving merkbaar zal zijn dan in Nederland. Immers de bedrijven hadden zich reeds aangepast met hun vaste lasten (door verkoop van de geheele onderneming, conversie en/of gedeeltelijke afschrijving van leeningen op langen termijn en verlaging van grondhuur), met hun vaste en vlottende activa, die zij tegen lage prijzen verkregen en met de arbeidsloonen, die sterk verlaagd waren. In de aanpassing vooral van de vaste lasten en vaste activa ligt, nu de depreciatie van den Gulden is ingetreden, een tamelijk lang vloeiende bron van nieuwe winsten; in de aanpassing van loonen en voorraad van goedkoop ingekochte grondstoffen een winstbron, die sneller opdroogt. Deze winsten zullen echter wel grootendeels worden gebruikt voor aanvulling van sterk angesproken reserves en niet voor dividenduitkeeringen.

De begrotingspolitiek.

De begroting van Nederlandsch-Indië was reeds sluitend geworden, behalve voor zoover betreft de jaarlijksche aflossing van de leeningen, welke door het moederland werd voorgeschoten. De depreciatie zal uit den aard der zaak een gunstigen invloed op de begroting hebben en daarmee tevens den druk van de leeningen op de Indische financiën verlichten. De meerdere netto-inkomsten, welke mogen worden verwacht, zullen natuurlijk in de eerste plaats worden gebruikt om de aflossing der leeningen zelf weer te betalen, terwijl verder nog mag worden verwacht, dat het verder overblijvende zal worden besteed aan een versterkte aflossing der leeningen, teneinde den omvang daarvan tot normale proporties terug te brengen. Daarentegen is niet te verwachten, dat bedoelde inkomsten zullen worden gebruikt voor een politiek van werkverschaffing op groote schaal.

De onderlinge pariteit van den Nederlandschen en den Indischen Gulden.

Aangezien tot dusver de aanpassing in Nederland niet zoover was gevorderd als in Indië, zou men theoretisch het standpunt moeten innemen, dat de Indische Gulden minder zou moeten depreciëren dan de Nederlandsche. Deze opvatting wordt door de Regeering niet gedeeld. Zij houdt zich aan de traditie van de pariteit, wat natuurlijk tengevolge heeft, dat ten aanzien van het buitenland de Gulden voor Nederland minder, voor Indië meer is gedaald dan anders noodig zou zijn geweest.

De prijspolitiek.

Aangezien Indië reeds veel beter aangepast was dan Nederland, toen de depreciatie begon, is voor Indië een naar verhouding grotere stijging van het prijsniveau te verwachten. Dit moge zijn nut hebben ten aanzien van de niet verlaagde vaste lasten, speciaal de groote overheidsschuld en de schuldenpositie van de bevolking, minder wenschelijk is het ten opzichte van andere vaste lasten en de loonen, die reeds geheel of bijna geheel aangepast waren. De Regeering heeft het laatste het zwaarst laten wegen en tracht een krachtige prijsstijging zooveel mogelijk te voorkomen.

De middelen voor een dergelijke prijsdrukingspolitiek liggen in Indië niet zoo voor de hand als in Nederland, waar in tal van opzichten (men denke

b.v. aan de agrarische steunpolitiek hier te lande) het prijsniveau hoog is gehouden en de tendens tot prijsstijging gemakkelijk gecompenseerd kan worden door verzachting van de Regeeringsmaatregelen, die tot het hooghouden van de prijzen leidden. In Indië is de rijstprijs eerst na een zeer scherpe daling iets hooger gehouden dan de wereldprijzen, terwijl zulks met de prijzen van de gecontingenteerde artikelen ook het geval is. Vandaar, dat de bewegingsruimte voor verzachting van bestaande Regeeringsmaatregelen er geringer is dan in Nederland, waarbij dan nog komt, dat aan de contingenteringen, die met het oog op de Japansche penetratie zijn ingesteld, om deze reden niet zoo gemakkelijk kan worden getornd als in Nederland. Dientengevolge heeft de Regeering nog naar andere middelen moeten grijpen om het beoogde doel te bereiken, t.w. een niet onbelangrijke verlaging dan wel kunstmatige handhaving op dezelfde hoogte (b.v. door de waarden in de prijscourant voor ingevoerde artikelen, waarop ad valorem rechten gebaseerd zijn, niet te verhoogen) van tal van invoerrechten, alsmede een verlaging van den prijs van het zout, dat door de Regeering als monopoliste wordt verkocht.

Aangeteekend worde, dat aan de hoogerbedoelde prijsverhoging de rijst wel geen deel zal nemen, omdat de prijs daarvan vóór de depreciatie hooger werd gehouden dan het prijsniveau van de buitenlandsche rijst. De prijs der inheemsche rijst is tot dusver stabiel gebleven, die der uitheemsche rijst gestegen.

Het volkscrediet.

Toen de depreciatie plaatsvond, waren de moeilijkheden, welke de inheemsche bevolking wegens deflatie ondervond in de terugbetaling van aangegane schulden, grootendeels reeds overwonnen. Blijkens de opgaven van het volkscredietwezen waren de achterstallige betalingen voor een belangrijk deel of kwijtscholden of reeds terugbetaald. De depreciatie heeft voor deze beide rubrieken van achterstallige betalingen dus geen effect. Wel echter voor de nog uitstaande achterstanden. In zooverre brengt zij ongetwijfeld verlichting in de positie der bevolking teweeg.

De voedselvoorziening.

Voor de voedselvoorziening is het van eminente beteekenis te achten, dat de rijst tot dusver niet in prijs is gestegen. De prijs der binnenlandsche rijst was vóór de depreciatie eenigszins hooger gehouden dan die der buitenlandsche en is thans door de stijging in (gedeprecieerde) guldens van laatstgenoemde daarmee meer gelijk komen te liggen. Deze prijs-handhaving is speciaal van beteekenis te achten voor de niet-rijstproducenten, die uiteraard door aankoop van rijst in hun voeding moeten voorzien en door de geringe werkgelegenheid bij de cultures e.d. daartoe niet altijd op bevredigende wijze in staat waren.

Voor zoover door plaatselijke misoogsten bij de voedselvoorziening bezwaren werden ondervonden, komt in de situatie natuurlijk geen verandering.

De eventuele handhaving der bestaande crisismaatregelen.

Aangezien de moeilijkheden in Indië o.i. door andere dan monetaire oorzaken werden teweeggebracht en de aanpassing zelfs behoudens eenige uitzonderingen geheel is doorgevoerd, spreekt het vanzelf, dat de crisismaatregelen, die daar te lande de productie en den handel beïnvloeden, gehandhaafd moeten blijven. Sommige dezer maatregelen kunnen natuurlijk worden verzacht, omdat de depreciatie van den Gulden verschillende reeds aangepaste bedrijfstakken voorloopig in een betere positie zal brengen. Doch in beginsel moeten zij worden gehandhaafd, omdat zij hun grond vinden in wanverhoudingen tusschen productie en consumptie, die principieel niet door valutaverhoudingen kunnen worden veranderd.

De productiebeperkingen.

Nederlandsch-Indië heeft verschillende productiebeperkingen, t.w. die van de suiker, welke eenzijdig-nationaal is, alsmede die van tin, thee en rubber, welke internationaal zijn. De suikerproductierestictie, die nationaal is, zou in verband met de voorloopig betere winstverwachtingen der suikerindustrie, ver zacht kunnen worden, ware het niet, dat de productie voor het oogstjaar 1936-1937, die op pl.m. 50 pCt. van de productie van 1929 was gesteld, vermoedelijk te hoog is voor de huidige marktpositie. Daarom ver wachten wij geen sterke productieuitbreiding voor het oogstjaar 1937-1938.

De omstandigheid, dat de productiebeperking van tin, thee en rubber internationaal is, maakt een in verband met de depreciatie van den Gulden toe te passen verzachting van het restrictiepercentage onwaarschijnlijk. De buitenlandsche belanghebbenden in de betrokken restrictie-comité's zullen zich van die depreciatie weinig aantrekken. Een andere vraag is echter, of de reeds gedurende eenigen tijd aan den dag getreden geleidelijke verbetering op de internationale markt van de prijzen van een of meer dezer producten, die natuurlijk met de depreciatie van den Gulden niets te maken heeft, niet zal leiden tot eenige vermindering van het restrictiepercentage der betrokken producten. Reeds is besloten het restrictiepercentage voor de rubber op 1 Januari 1937 van 35 op 30 terug te brengen. Groot zullen de beperkingen der restrictiepercentages voorloopig echter niet zijn, daar de internationale marktsituatie slechts vrij langzaam vooruitgaat.

De contingentteeringen.

De contingentteeringen zijn ingesteld om de Japan sche pénétration pacifique in Indië tegen te gaan. Aangezien het gevaar dezer penetratie ondanks de depreciatie van den Gulden blijft voortbestaan, zal het stelsel van contingentteering gehandhaafd blijven. De contingentteeringen zijn ingericht volgens het beginsel, dat het „vrije”, dat wil dus practisch zeggen het „Japansche” gedeelte van den invoer 25 pCt. of minder van den invoer bedraagt. Het voor andere landen gereserveerde gedeelte kon echter meermalen niet worden uitgeput, omdat de prijzen van de goe deren uit die landen te duur waren. Dat zal nu wel voor zoover Nederland betreft, beter worden, maar de afzetverbetering van deze landen zal toch zeker niet zoover gaan, dat zij op het door Japan ingenomen terrein kunnen komen.

De importeurslicentteeringen.

Deze licentteeringen zijn ingesteld om te voorkomen dat Europeesche, Amerikaansche, enz. importeurs worden verdrongen door Japansche. De depreciatie van den Gulden brengt hierin natuurlijk geen verandering.

De bedrijfsreglementteeringen.

Deze zijn ingesteld teneinde „ordering” in sommige bedrijfstakken teweeg te brengen. Er wordt gezegd, dat vrees voor Japansche penetratie aan deze ordningspogingen ook niet vreemd is. De economische situatie in Indië zal zeker niet zooveel beter worden, dat de ordening achterwege kan blijven. Voor zoover echter vrees voor Japan in het spel is, zullen de getroffen regelingen wel in het geheel niet worden verzacht.

De samenwerking tusschen Nederland en Indië.

Deze samenwerking bestaat aan den kant van Indië in het instellen en handhaven van contingentteeringen, die, zooals reeds is uiteengezet, wel zullen blijven, zoodat de samenwerking van Indische zijde vermoedelijk geen verandering zal ondergaan.

Aan den Nederlandschen kant zal echter wel eenige wijziging intreden. De credietverstrekking op korten termijn van het moederland tot betalen van de aflos-

sing der Indische leeningen zal vermoedelijk spoedig kunnen ophouden. De bestaande ontheffing van de betaling van monopolieheffingen over bepaalde hoeveelheden ingevoerde rijst en maïs uit Indië is op 28 September, evenals trouwens alle andere ontheffingen, geschorst en afgewacht moet worden of deze schorsing later weer ongedaan gemaakt zal worden. Voorts zal nog moeten blijken of en in hoeverre de moederlandsche steun aan de Indische koffiecultuur en de batikindustrie gehandhaafd zullen blijven. Evenwel zal de garantieverleening van het moederland voor de conversie of uitgifte van Indische leeningen vooralsnog niet kunnen worden gemist.

HULSHOFF POL.

**DE VIERDE INTERNATIONALE ZEELIEDEN-
CONFERENTIE.**

Van 6 tot 24 October 1936 werd te Genève de 20ste Internationale Arbeidsconferentie gehouden, speciaal aan onderwerpen de zeelieden betreffende gewijd. Niet dan na veel moeite slaagde deze conferentie er tenslotte in om een regeling ter zake van den arbeidsduur aan boord van schepen benevens een regeling voor de samenstelling van de bemanning vast te stellen. Het heeft wel lang geduurd vóórdát de arbeidsduur van zeelieden internationaal geregeld werd. In 1929 werd te Washington de eerste Internationale Arbeidsconferentie gehouden, die het bekende 8-uren verdrag voor de arbeiders werkzaam in de industrie aannamen. Diezelfde conferentie besloot, dat de arbeidsduur van zeelieden door een bijzondere conferentie geregeld zou worden. Daartoe kwam de Internationale Arbeidsconferentie in 1920 te Genua bijeen (de eerste Internationale Zeeliedenconferentie). Die conferentie ontwierp een verdrag, inhoudende een regeling van den arbeidstijd van zeelieden aan boord van schepen, doch dat ontwerp-verdrag verkreeg bij de eindstemming niet de vereischte meerderheid. De daarna in 1926 te Genève gehouden tweede Internationale Zeeliedenconferentie bemoeide zich niet met het vraagstuk van den arbeidsduur. Eerst in 1929 nam de 13de Internationale Arbeidsconferentie (de 3de Internationale Zeeliedenconferentie) het vraagstuk van den arbeidsduur van zeelieden weder ter hand en ontwierp punten voor een vragenlijst. Het zou daarna nog zeven jaar duren, vóórdát de regeling van den arbeidsduur definitief haar beslag zou krijgen. Nadat in het najaar van 1935 een driedeelige voorbereidende technische bijeenkomst gehouden was, die het vraagstuk van de arbeidstijd-regeling te samen met dat van de bemanning behandelde en punten voor een vragenlijst opstelde, waarover de Regeeringen geraadpleegd werden, had de thans gehouden Conferentie tot taak een ontwerp-verdrag betreffende de regeling van den arbeidsduur van zeelieden samen te stellen. Gemakkelijk werk heeft de Commissie, uit de Conferentie benoemd ter behandeling van bedoeld onderwerp, niet gehad.

Het Internationaal Arbeidsbureau had een ontwerp samengesteld; dat ontwerp hield een regeling in voor zeelieden, echter niet voor officieren. Die uitsluiting der officieren vond reeds dadelijk grooten tegenstand, o.a. van de zijde van de zeelieden, die op opneming van de officieren in het ontwerp-verdrag aandrongen. De uitsluiting werd behalve door de werkgevers met klem verdedigd door den Engelschen Regeeringsvertegenwoordiger, den Heer Jenkins. Een regeling van den arbeidsduur van de officieren is, zoo betoogden de tegenstanders daarvan, niet mogelijk; dezen bekleeden een gezagspositie; een beperking van hun arbeidstijd is niet wel doenlijk. Hun verantwoordelijkheid is veel grooter dan die van personen met een leidende functie in een fabriek; van hen immers hangt de veiligheid van het schip af. Met een beroep op het feit, dat in de 8-uren conventie van Washington een uitzondering voor personeel met een leidende functie voorzien is,

drongen zij er op aan, dat de vast te stellen regeling niet ook de officieren zou omvatten. De arbeiders betoogden daartegenover, dat het niet wel mogelijk was een onderscheid tusschen de officieren en het lagere personeel te maken. Dezelfde argumenten van socialen aard waren op beiden van toepassing. Zij staan aan dezelfde gevaren bloot en verrichten vergelijkbaar werk. In verschillende landen bevatten de wetgevingen regelingen ook voor de officieren. Ten aanzien van het argument, ontleend aan het gezag der officieren, wezen zij er op, dat aan boord van het schip het gezag bij den kapitein berust en dat deze buiten de voorgestelde regeling valt. Zij stelden in het licht, dat thans voor het eerst een uitzondering ten aanzien van de officieren gemaakt wordt. Het ontwerp-verdrag in 1920 door de Zeeliedenconferentie te Genua samengesteld omvatte ook de officieren. Na langdurige beraadslaging besloot de Commissie met meerderheid van stemmen de officieren in de regeling te betrekken. Het zou veel te ver voeren om het door de commissie ontworpen verdrag in zijn geheel te bespreken. Ik volsta dus met enkele grepen daaruit te doen. Zoo werd veel aandacht besteed aan de vraag, op wie de regeling van toepassing moest zijn en op welke schepen. Het voorstel van het Internationaal Arbeidsbureau hield in, dat aan boord van schepen, inhoudende meer dan 2500 ton, de arbeidsduur van het dekpersoneel, dat in wachten werkt, 8 uur per dag en 56 uur per week zou mogen bedragen, vermeerderd met 6 extra uren. Die beperking tot schepen van meer dan 2500 ton ontmoette groote bestrijding. Tal van amendementen tot wijziging van die grens werden ingediend. Die wijzigingen varieerden van 3500 ton tot 100 ton. Het heeft heel wat zeemanskunst vereischt om tenslotte de limiet van 2000 ton te doen aannemen. Daarbij heeft de Nederlandsche Regeeringsvertegenwoordiger, de heer Zaalberg, zich groote moeite gegeven om althans in de Regeeringsgroep tot overeenstemming te geraken. Zoowel in de commissie als in de conferentie heeft bovendien de heer Zaalberg zich steeds beijverd om te trachten partijen tot elkaar te brengen.

Het ontwerp-verdrag, zooals het tenslotte aangenomen is, houdt in, dat de arbeidsduur van het dekpersoneel, wiens arbeid in wachten verdeeld is, aan boord van schepen van meer dan 2000 ton niet meer dan 8 uur per dag en 56 uur per week mag bedragen. Voor schepen van meer dan 700 ton doch minder dan 2000 ton zijn die grenzen 8 uur per dag en 48 uur per week. Op de dagen van aankomst en vertrek van een schip kan de arbeidsduur verlengd worden. Een zelfde regeling geldt voor de dekkofficiëren met dien verstande, dat deze nog één uur extra per dag mogen werken voor navigatie- en administratieve doeleinden. Op voorstel van den heer Zaalberg heeft de conferentie tenslotte nog een bepaling opgenomen, dat de bepaling aangaande den arbeidsduur niet van toepassing zou zijn ten aanzien van de werkzaamheden voor het opmaken van het bestek. Hij betoogde, dat het daarvoor toegestaan extra-uur in vele gevallen niet voldoende zou zijn. Bij de toelichting van zijn voorstel heeft hij duidelijk medegedeeld, dat het voor Nederland zeer moeilijk zou zijn eventueel tot de regeling toe te treden, indien zijn voorstel niet zou worden aanvaard. Zijn amendement werd aangenomen.

De arbeidstijd voor de machinisten op schepen, die tenminste 3 machinisten aan boord moeten hebben, mag op zee en op de dagen van aankomst en vertrek van het schip niet meer bedragen dan 8 uur per dag en 56 uur per week. Diezelfde grens is gesteld voor den arbeidsduur van het personeel der machine- en stookkamer, wier arbeid in wachten georganiseerd is. Aan boord van schepen van meer dan 700 ton mag de arbeidsduur van machinisten en van het machine- en stookkamerpersoneel op zee niet meer dan 48 uur per week bedragen. Voor het dekpersoneel, het personeel

van de machinekamer en van de stookkamer, en van de dekkofficiëren en de machinisten, zal in de haven, wanneer er geen wacht dienst is, de arbeidsduur niet meer dan 8 uur per dag en 48 uur per week mogen bedragen. Het ontwerp-verdrag regelt ook den arbeidsduur van het personeel in algemeenen dienst en houdt voorts bepalingen inzake overwerk in.

Ten aanzien van de samenstelling van de bemanning bepaalt het ontwerp-verdrag, dat aan boord van een schip van 700 ton, doch minder dan 2000 ton, behalve den kapitein, 2 gediplomeerde officieren aanwezig moeten zijn. Aan boord van schepen van meer dan 2000 ton moeten behalve den kapitein tenminste 3 officieren met diploma zijn. Aan boord van schepen van meer dan 700 ton moet voldoende personeel zijn, zoodat voor elke wacht drie personen beschikbaar zijn. Op schepen van 700 ton doch van niet meer dan 2000 ton moeten tenminste 6 personen zijn, waarvan 4, die aan speciale eischen van geschiktheid en bekwaamheid voldoen; op schepen van 2000—6000 ton 9 personen, waarvan 5 personen en op schepen van meer dan 6000 ton 12 personen, waarvan 6, die aan speciale eischen van geschiktheid en bekwaamheid voldoen. De nationale wetgeving kan een hooger aantal voorschrijven.

Cumulatie van werkzaamheden is niet geoorloofd. Uitdrukkelijk is bepaald, dat de nationale wetgeving zal vaststellen of de radiotelegrafisten en -telefonisten te dien aanzien onder het dekpersoneel vallen.

Op schepen van meer dan 700 ton moeten 3 machinisten zijn, eveneens op schepen met machines van 800 pk.

De mogelijkheid is geopend om gedurende een termijn van 5 jaar na de inwerkingtreding van het verdrag deze bepaling niet toe te passen op bestaande schepen van minder dan 1500 ton of met machines van 1000 pk.

Het ontwerp bevat bovendien de mogelijkheid van uitzondering van bestaande schepen, die zoodanig zijn, dat het redelijkerwijze niet mogelijk is die schepen te verbouwen, zóó dat zij aan de bepalingen van het ontwerp-verdrag voldoen.

Ten aanzien van de inwerkingtreding werd bepaald, dat het ontwerp-verdrag in werking zal treden, zes maanden nadat het door 5 leden, die ieder een koopvaardijvloot hebben van meer dan een miljoen ton, bekrachtigd is. Het ontwerp-verdrag zal voor 5 jaar geldig zijn. Tenslotte werd het ontwerp-verdrag met 62 stemmen voor en 17 tegen aangenomen. De Nederlandsche Regeeringsvertegenwoordigers stemden voor evenals de arbeidersvertegenwoordiger, de werkgeversvertegenwoordiger stemde tegen. De conferentie nam daarnaast nog een aanbeveling betreffende den arbeidsduur en de bemanning aan.

Niet minder belangrijk — volgens velen voor de zeelieden van nog meer belang — is het ontwerp-verdrag betreffende de vacantie met behoud van loon, eveneens door de conferentie aangenomen. Dat ontwerp-verdrag is van toepassing zoowel op den kapitein als het personeel. Na verloop van een jaar dienst bij een zelfde onderneming hebben de kapitein, de officieren en de radiotelegrafisten recht op een verlof van tenminste 12 werkdagen en het overige personeel op een verlof van tenminste 9 werkdagen. Gedurende het verlof moet het gewone loon uitbetaald worden.

Behalve de twee reeds genoemde ontwerp-verdragen nam de conferentie een tweetal ontwerp-verdragen op zieke zeelieden betrekking hebbende aan. Het eene ontwerp-verdrag regelt de aansprakelijkheid van den reeder ten aanzien van den zieken en gewonden zeeman aan boord, het andere heeft betrekking op de ziekteverzekering van zeelieden. Dat laatste sluit zich zooveel mogelijk aan bij den inhoud van het in 1927 aangenomen ontwerp-verdrag betreffende de ziekteverzekering voor de arbeiders, werkzaam in de industrie.

De aansprakelijkheid van den reeder strekt zich uit ten aanzien van personeel aan boord in dienst werkzaam. Personeel niet in zijn dienst kan uitgezonderd worden. De reeder is aansprakelijk voor ziekte van het personeel of ongevallen aan het personeel overkomen tusschen den datum, waarop de dienst aanvangt en de overeenkomst eindigt. De aansprakelijkheid houdt op, zoodra de zeeman genezen is of zijn ziekte een permanent karakter draagt. De minimum termijn kan echter op 16 weken bepaald worden. De aansprakelijkheid kan eveneens ophouden, wanneer de zieke zeeman krachtens een verzekeringswetgeving aanspraak op geneeskundige behandeling en uitkeering kan maken.

Het vijfde ontwerp-verdrag door de conferentie aangenomen heeft betrekking op de minimum eischen van beroepsbekwaamheid voor kapiteins en officieren van de koopvaardijvloot. Bovendien nam de Conferentie een aanbeveling aan betreffende de bevordering van het welzijn der zeelieden in de havens.

Met de vaststelling van vorengenoemde ontwerp-verdragen en aanbevelingen haalde deze Conferentie een grooten achterstand in, die op het stuk van de internationale regelingen op het gebied der arbeidersbescherming ten aanzien van de zeelieden bestond. Het is dan ook te hopen, dat haar arbeid niet vergeefs geweest zal zijn en dat door de ratificaties van een groot aantal landen de zeelieden en de reeders de vruchten van de vastgestelde regelingen mogen smaken. In dit verband zij vermeld, dat de Engelsche Regeeringsvertegenwoordigers ter Conferentie zich tegen de meeste ontwerp-verdragen verklaard hebben. Zulks valt zeer te betreuren, aangezien in vele landen ratificatie der verdragen, vooral van het ontwerp-verdrag betreffende de regeling van den arbeidsduur, niet mogelijk zal zijn zonder Englands ratificatie. Van belang is daarom een mededeeling van den heer Bevin, technisch adviseur van den Engelschen arbeidersvertegenwoordiger, dat, al moge Engeland het ontwerp-verdrag betreffende den arbeidsduur niet bekrachtigen, de Engelsche zeelieden al het mogelijke zullen doen om te bereiken, dat de Engelsche reeders den arbeidsduur zullen regelen op dezelfde wijze, althans niet minder, als in het ontwerp-verdrag neergelegd.

Volledigheidshalve moet ik nog vermelden, dat op 22 October 1936 de 22ste Internationale Arbeidsconferentie bijeenkwam (bestaande uit dezelfde afvaardigingen als die ter 21ste Internationale Arbeidsconferentie), die het verdrag van Genua betreffende de vaststelling van den minimum leeftijd van toelating van kinderen tot arbeid op zee aldus wijzigde, dat de minimum leeftijd van 14 tot 15 werd verhoogd. Kinderen van 14 jaar zullen evenwel wel arbeid aan boord van schepen mogen verrichten, indien zij een getuigschrift bezitten van een schoolautoriteit, dat het in hun eigen belang raadzaam is reeds arbeid aan boord van schepen te verrichten. Zooals bekend is, is dit verdrag niet van toepassing op de zeevisscherij.

G. J. STEMBERG.

STEUN AAN WERKLOOZE ARBEIDERS.

Nu den laatsten tijd veel is geschreven, mede onder invloed van besprekingen in de Eerste Kamer en ook in de Tweede Kamer, over veranderingen, welke de Regeering heeft aangebracht in het complex van maatregelen, dat werkloozenzorg heet, leek het gewenscht, hier een meer algemeene uiteenzetting van deze zaak te geven. Ik doe dit, gelijk voor de hand ligt, niet, om bepaalde voorzieningen te loven of te laken, maar uitsluitend en alleen om, waar zooveel misverstanden bestaan, zoo goed mogelijk een beeld van het geheel te geven. Het laat zich toch verklaren, dat zij, die niet dagelijks met de materie van de werkloozenzorg in aanraking komen, slechts hier en daar iets van deze omvangrijke aangelegenheid ver-

nemen en daardoor weer gemakkelijk ertoe komen, zich niet alleen op onvoldoende gronden een beeld te vormen, doch wat ernstiger is, een oordeel uit te spreken.

Alles wat de werkloozenzorg betreft en meer in het bijzonder de steunregeling, is in den loop van de jaren uitgegroeid tot een samenstel van maatregelen, zóó omvangrijk, dat zelfs zij, die er dagelijks mede werken, heusch niet in staat zijn op alle gestelde vragen zonder meer aanstonds precies het juiste antwoord te geven. Hoe moet het dan gaan met iemand, die voor deze zaak alleen belangstelling heeft en er slechts nu en dan mede in aanraking komt?

De elkaar opvolgende Regeeringen hebben steeds het standpunt ingenomen, dat werken, uit meer dan een overweging, de voorkeur verdiende boven steun in geld zonder arbeid. De omvangrijke werkloosheid en ook financieele overwegingen vormden echter een beletsel, om deze gezonde opvatting in vollen omvang toe te passen. Daarom was en is het onvermijdelijk, tienduizenden in geld te helpen.

Om nu de wijzigingen, welke onlangs tot stand zijn gekomen — zie verderop in dit artikel — beter te kunnen begrijpen, geloof ik, dat het goed is, om eerst in groote lijnen aan te geven, hoe de steunverleening zelf in ons land er op dit oogenblik uitziet. De huidige steunregeling dan is gebaseerd op een aanschrijving van 15 Januari 1932, uitgaande van wijlen Minister Ruys de Beerenbrouck. Het ligt voor de hand, dat na dien tijd talrijke wijzigingen, aanvullingen en veranderingen zijn gemaakt, doch de grondslag van het geheel is nog steeds de circulaire van 15 Januari 1932.

In deze steunregeling nu, zooals zij in honderden gemeenten wordt toegepast, wordt gezegd, dat bij de toepassing ervan, de werklooze arbeiders te onderscheiden zijn in de volgende groepen.

a. Uitgetrokkenenen. Dit zijn werklooze arbeiders, uitgetrokken — dus arbeiders, die gedurende de reglementaire periode uit de werkloozenkas de hun rechtens toekomende uitkeering hebben ontvangen — uit een vanwege het Departement van Sociale Zaken gesubsidiëerde, functioneerende werkloozenkas, die nog niet gedurende het door den Minister van Sociale Zaken bepaalde aantal weken steun hebben genoten;

b. Dubbel-uitgetrokkenenen t.w. de uitgetrokkenenen van eene onder *a* bedoelde werkloozenkas, die reeds gedurende het voor uitgetrokkenenen bepaalde aantal weken steun hebben genoten volgens de door den Minister getroffen regeling (de groep *b* heeft een lagere uitkeeringsbasis, zie daarover de klasse-indeling);

c. Reglementair nog niet recht hebbenden op de uitkeering uit de werkloozenkas;

d. Ongeorganiseerden. Hieronder worden verstaan diegenen, die geen lid zijn van eene werkloozenkas als hierboven bedoeld.

Niemand kan aan de regeling zelf, een *recht* op ondersteuning ontleenen.

In de steunregeling en in de uitvoeringsvoorschriften wordt verder in bijzonderheden aangegeven, wie als kostwinner wordt beschouwd en wie als kostganger; hoe de steun moet worden berekend voor de hiervoor aangegeven groepen; hoe de normen daarvoor zijn, wanneer geen steun mag worden uitgekeerd; hoe gehandeld moet worden als er spaargelden zijn of huizenbezit; hoe de aftrek van eigen en gezinsinkomsten berekend moet worden; wat geschieden moet met invaliditeits- e.a. rente, enz.

Het zou mij te ver voeren, op al deze technische bijzonderheden in te gaan, die eigenlijk toch ook meer van belang zijn voor hen, die met deze zaak dagelijks moeten omgaan. Belangstellenden naar de genoemde en vele andere bijzonderheden moge ik de lezing aanbevelen van het boekwerk: De steunverleening aan werklooze arbeiders, uitgegeven bij

N. Samsom N.V. te Alphen aan den Rijn. Auteurs zijn de heeren Van Hoeven en Mr. Schouten van het Departement van Sociale Zaken, de eerst-aange- wezen deskundigen dus. Wellicht is hier echter wel de plaats om iets te zeggen over de indeeling van de gemeenten in 9 klassen. De normen in de klassen blijken uit de volgende cijfers:

Klasse	Gehuwden en ongehuwde kostwinners	Per gezinslid boven twee personen	Dubbel uitge- trokkenen, reglementair nog niet recht- hebbenden en ongeorgani- seerden	Per gezinslid boven twee personen
1e	f 12,—	f 1,35	f 11,—	f 1,35
2e	„ 11,50	„ 1,35	„ 10,50	„ 1,35
3e	„ 11,—	„ 1,20	„ 10,—	„ 1,20
4e	„ 10,50	„ 1,10	„ 9,50	„ 1,10
5e	„ 10,—	„ 1,—	„ 9,—	„ 1,—
6e	„ 9,50	„ 1,—	„ 8,50	„ 1,—
7e	„ 9,—	„ 0,75	„ 8,—	„ 0,75
8e	„ 8,—	„ 0,75	„ 7,—	„ 0,75
9e	„ 7,50	„ 0,50	„ 7,—	„ 0,50

Ongeorganiseerden ontvangen steeds f 0,50 minder dan de dubbel uitgetrokkenen en reglementair nog niet recht- hebbenden.

Er is verder o.m. dit bepaald, dat de steunregeling niet als een algemeene regeling mag worden beschouwd, welke dus in zekeren zin voor iedereen min of meer automatisch moet worden toegepast. Ook mogen niet steeds, zoo zulks niet noodig is, de maximum steun- bedragen worden uitgekeerd. Rekening dient nl. te worden gehouden met de behoeften van de onder- steunden.

De steunregeling geeft wel uitkeeringsbedragen aan, doch deze bedragen zijn maxima. Met inacht- neming hiervan, moet het bedrag van den te ver- strekken steun, voor elk geval op zich zelf worden beoordeeld.

De beginselen van een goede steunverleening eischen, aldus de opvatting van de Regeering, dat ondersteuning slechts wordt verleend aan hen, die zich het noodzakelijke levensonderhoud niet kunnen verschaffen en dat voorts slechts in zoodanig mate steun wordt toegekend als met het oog op de be- hoeften en de omstandigheden van den ondersteunde noodzakelijk moet worden geacht.

Hieruit vloeit voort individueele beoordeeling en verder, dat er geen steun wordt verstrekt dan nadat naar elke aanvraag een afzonderlijk onderzoek is in- gesteld. Daardoor kan worden verwacht, dat even- tueele nadeelige gevolgen, welke steeds aan elken vorm van min of meer massale steunverleening vast- zitten, zoo gering mogelijk zijn.

Uit een en ander volgt tevens, dat bij de beoor- deeling van de vraag of, en zoo ja, in hoeverre steun dient te worden toegekend, niet alleen rekening moet worden gehouden met de verdiensten van den onder- steunde en die van diens gezinsleden ten tijde van de aanvraag om ondersteuning, doch ook met de ge- zinsinkomsten vóór de werkloosheid.

Het is dus niet juist om aan te nemen, dat steeds onmiddellijk tot steunverleening wordt overgegaan, alleen omdat het gezin van den werklooze op dat oogenblik geen inkomsten heeft. Het kan toch voor- komen, dat de inkomsten van het gezin voordien van dien aard zijn geweest, dat een gedeelte had kunnen worden bespaard. De werklooze zou bij eventueele werkloosheid dan zelf in de eerste plaats voor eigen onderhoud kunnen zorgdragen; hij behoefde de Over- heid alsdan niet aanstonds om hulp te verzoeken. Ook het bezit van spaargeld of van onroerend goed speelt een groote rol. In vele gevallen wordt dan ook een wachttijd bepaald, welken de aanvrager moet doormaken, vóór tot steunverleening wordt overge- gaan. Ook naar de gezinsinkomsten vóór de werkloos- heid wordt derhalve een onderzoek ingesteld. Het laat zich echter wel begrijpen, dat na zes jaar om-

vangrijke werkloosheid, het eventueel gespaarde veel verminderd is.

Op aanvragen om ondersteuning mag door het „Orgaan voor Steunverleening” (zie hierover verder- op in dit artikel) geen beslissing worden genomen, dan na onderzoek naar de juistheid van de opgaven door den werklooze verstrekt door middel van een formulier en naar den toestand van het gezin van den aanvrager.

Ook tijdens den duur der ondersteuning dient naar voorschrift van den Minister, zowel op de inkom- sten van den ondersteunde, als op die van de overige leden van zijn gezin, voortdurend contrôle te worden uitgeoefend.

Het ligt voor de hand, dat bij de toekenning van steun het contrôle-apparaat zeer goed moet zijn. Ook op dit punt heeft de Regeering allerlei aanwijzingen gegeven, terwijl het Departement van Sociale Zaken door een eigen contrôle-dienst niet alleen nagaat of de gemeentebesturen zich in alle opzichten aan de gestelde regelen houden, doch tevens bevordert, dat in gemeenschappelijk overleg een goede gang van zaken wordt verzekerd.

Een belangrijke plaats neemt bij de steunverleening de instantie in, welke belast is met de toepassing in een gemeente van deze regeling. In een aanschrij- ving van den Minister van Sociale Zaken van 15 September 1933 worden daaromtrent aanwijzingen gegeven. De Minister zegt daarin o.m., dat als „Orgaan voor steunverleening” slechts kan optreden het College van Burgemeester en Wethouders, dan wel op aanwijzing van dat College de Arbeidsbeurs (agentschap der Arbeidsbemiddeling) of het bureau voor Maatschappelijk Hulpbetoon (Burgerlijk Arm- bestuur). Op „het Orgaan” rust de plicht, de door den Minister van Sociale Zaken goedgekeurde steun- regeling zoo juist mogelijk toe te passen.

Het orgaan is niet bevoegd, zonder door den Minister verleende machtiging, eenigerlei wijziging in de bepalingen der steunregeling aan te brengen.

Voor zoover de uitvoering der steunregeling niet rechtstreeks door B. en W. geschiedt, is het Orgaan uiteraard verplicht, zich naar de aanwijzingen van genoemd College te gedragen en is het aan Burge- meester en Wethouders verantwoording schuldig van de vervulling van zijn taak.

Waar het Bureau voor Maatschappelijk Hulpbe- toon als orgaan optreedt, dient, aldus de Minister, nauwkeurig te worden toegezien, dat de normale taak van dit Bureau — dus de toepassing van de Armen- wet — en de steunverzorging, als twee onderscheiden takken van dienst optreden en dat ook de gesteunden dit weten.

In gemeenten met een belangrijk aantal onder- steunden kan het Orgaan voor steunverleening wor- den bijgestaan door een Commissie van Advies. Aan- gezien het verstrekken van steun uitsluitend ge- schiedt met gelden van de Overheid, dient de uitvoe- ring van de steunregeling ook dan opgedragen te blijven aan het Orgaan. De Commissie heeft slechts een adviseerende bevoegdheid.

Indien de voorzitter van genoemde commissie eenig advies in strijd acht met de opvatting der regeering respectievelijk van Burgemeester en Wethouders, geeft hij hiervan onverwijld aan laatstgenoemden kennis.

Personen, die uitkeering ingevolge de steunrege- ling ontvangen, kunnen geen lid der commissie zijn. Indien een zittend lid der commissie in die omstan- digheden komt te verkeeren, geeft hij daarvan on- middellijk kennis aan Burgemeester en Wethouders. Zijn lidmaatschap der commissie eindigt op den dag, waarop de steunregeling op hem van toepassing is geworden.

Een levend iets als de zorg voor de werkloozen, is regelmatig aan wijzigingen onderhevig. Verstarung

zou slecht werken en daarom moet telkens en telkens weer rekening worden gehouden met veranderde omstandigheden, wil worden voorkomen, dat de werkloozenzorg een zaak wordt, die staat naast het werkelijke leven, terwijl zij juist moet staan in het werkelijke leven.

Men moet het dan ook uit die overwegingen zien, dat op 31 Juli van dit jaar de Minister aan de gemeentebesturen mededeelde, dat hem van verschillende zijden bezwaren hadden bereikt inzake de toepassing van de steunverleening en de werkverschaffing en dat hij daarom besloten had een aantal maatregelen te nemen op grond van de volgende overwegingen.

1e. Dat als gevolg van de rouleering in de werkverschaffing en de daarmee gepaard gaande vermindering van de tewerkstelling in het algemeen, vooral ten plattelande de nood was gestegen. (Met rouleeren wordt bedoeld, dat werklozen niet uitsluitend bij de werkverschaffing zijn geplaatst, doch ook periodiek onder de steunverleening vallen. Hun inkomen is door toepassing van dit stelsel, over een bepaalde periode genomen, lager dan alleen bij plaatsing in de werkverschaffing het geval zou zijn).

2e. Dat de huurbijslag op de algemeene aanpassing van de huur aan een lager niveau, een sterk remmenden invloed uitoefent en mitsdien afschaffing van dezen bijslag dringend gewenscht is.

3e. Dat weliswaar de maximum-percentages voor de steunverleening — de steun moet om begrijpelijke redenen blijven beneden het loon in het vrije bedrijf — bij lage loonen zoo hoog mogelijk zijn opgevoerd, doch dat het, mede in verband met de daling van de loonen, gewenscht is, dat aan deze hooge percentages een zoodanige uitbreiding wordt gegeven, dat ook middelmatige en groote gezinnen woonachtig in niet plattelandsgemeenten, voor zoo veel mogelijk worden tegemoet gekomen.

4e. Dat een aantal arbeiders, reeds eenige jaren lang werkloos en op hulp der Overheid aangewezen, ten aanzien van de steunverleening nog steeds wordt beschouwd als te behooren tot het beroep, hetwelk zij vóór jaren uitoefenden, met als gevolg, dat dan steun wordt berekend naar een loon, dat de betrokkenen in het bedoelde beroep vermoedelijk zouden verdienen als zij daarin werk konden bekomen. Deze toestand, aldus de opvatting van den Minister, waarbij dus een zeer fictief loon wordt aangehouden, mag niet langer worden bestendig, weshalve vaststelling van een specialen loonnorm voor deze arbeiders dringend gewenscht moet worden geacht.

5e. Dat er in verband met den langen duur der werkloosheid moeilijkheden rijzen met betrekking tot den steun aan jongere arbeiders en wel ten aanzien van diegenen, die toen zij werkten nog slechts een zeer laag loon verdienden, doch die, als zij niet werkloos geworden waren, thans ongeveer het loon van een volslagen arbeider zouden verdienen. Indien de vroeger verdiende lagere loonen aangehouden blijven als maatstaf voor de berekening van den steun, zou een uitkeering moeten worden verstrekt, die niet voldoende is voor de bestrijding van de noodzakelijke kosten van levensonderhoud van de betrokkenen.

Deze verschillende overwegingen hebben den Minister er toe geleid maatregelen te nemen, waarbij de bedoeling heeft voorgezetten om tot een meer billijke verdeling van de beschikbare middelen te geraken.

De huurbijslag, die — ik wijs er op, dat ik hier de circulaire van 31 Juli volg — thans $\frac{1}{2}$ bedraagt van hetgeen de huur meer is dan een voor elke gemeente door den Minister gesteld bedrag, wordt ingetrokken, met dien verstande, dat hij met ingang van 30 Augustus a.s. tot $\frac{1}{3}$ van dat meerdere teruggebracht wordt.

De Minister achtte vaststelling van een redelijke huur noodzakelijk. Zoowel verhuurder als huurder moeten iets offeren, waartegenover staat, dat de

huurder in de goedkope groente, margarine en vleesch, compensatie vindt voor zijn deel.

Het lag voor de hand, dat de veranderingen, welke de Minister ter kennis van de gemeentebesturen bracht, nogal stof hebben doen opwaaien, gelijk ook uit de interpellatie in de Eerste Kamer is gebleken. Er hebben diverse besprekingen plaats gehad, waarna de Minister bekend maakte, dat de afschaffing van den huurbijslag zou doorgaan en dat als datum van invoering 13 September 1936 bepaald bleef. De Minister voegde daaraan de mededeeling toe, dat de Regeering bereid was mede te werken tot verlaging dan wel tot verdere verlaging van huren door het verleen van bijdragen enz. ingevolge de Woningwet. Eventuele voorstellen tot huurverlaging van Woningwetwoningen zouden met groote snelheid worden behandeld. Naar het oordeel van de Regeering, aldus de Minister, zullen verhuurders van particuliere arbeiderswoningen voor zoover bewoond door steuntrekkenden, een redelijke verlaging van de huren moeten toepassen. Indien, zoo verklaarde de Minister, de huiseigenaren niet bereid zouden zijn een redelijke huurverlaging te geven, dan zou hij bevoorreden, dat een wetsontwerp wordt ingediend, waarbij onredelijke uitzettingen worden verhinderd.

De tarieven van de steunverleening voor de laagste klasse werden bij de reeds genoemde aanschrijving met 50 cent verhoogd.

Een belangrijke aanvulling was ook de kwestie van de invoering van de z.g. standaardloonen. De redenen, waarom de Minister hier wijziging noodig achtte, zijn hiervoren onder 4e aangegeven. Deze „standaardloonen” werden, na eerst op een lager bedrag te zijn bepaald, als volgt aangegeven:

f 23,—	voor het tarief van steunverleening 1e klasse	
„ 21,—	„ „ „ „ „ „	2e „
„ 20,—	„ „ „ „ „ „	3e „
„ 18,—	„ „ „ „ „ „	4e „
„ 18,—	„ „ „ „ „ „	5e „
„ 16,—	„ „ „ „ „ „	6e „
„ 16,—	„ „ „ „ „ „	7e „
„ 14,—	„ „ „ „ „ „	8e „
„ 13,—	„ „ „ „ „ „	9e „

Behalve de regeling omtrent de standaardloonen, waren, gelijk ik schreef, ook nog aanwijzingen gegeven ten aanzien van de jonge werklozen, die, ouder wordende, van den langen duur van de werkloosheid, bij hun uitkeering moeilijkheden zouden kunnen ondervinden. Ten aanzien van deze personen werd bepaald, dat voor de berekening van hun standaardloon als loonnorm mocht worden aangehouden, indien zij:

1. den leeftijd van 21 jaar hebben bereikt;
2. gedurende een bepaalden tijd ten minste in staat zijn geweest voor zich zelf te zorgen, wat zijn uitdrukking zal vinden daarin, dat zij gedurende ten minste 26 weken een weekloon hebben verdiend, hetwelk niet lager is dan het steunbedrag voor dubbel-uitgetrokken kostgangers ter plaatse;
3. in staat worden geacht bij eventuele tewerkstelling ten minste het ter plaatse geldende (gemiddelde) loon van een ongeschoolden arbeider te kunnen verdienen;
4. naar het oordeel van het Orgaan voor steunverleening in voldoende mate naar werk in het vrije bedrijf omzien.

In de aanschrijving van 31 Juli aan de gemeentebesturen heeft de Minister ook nog medegedeeld, dat aan de verruiming van de werkverschaffingsgelegenheden de noodige aandacht zou worden geschonken. Reeds is hieraan uitvoering gegeven door in verschillende streken van het land zooveel mogelijk nieuwe objecten op te zoeken.

Een belangrijke plaats zal in den vervolge bij de werkloozenzorg de verstrekking van goedkope levensmiddelen gaan innemen. Thans wordt reeds op

grootte schaal voor distributie aan werklooze arbeiders gehakt in blik beschikbaar gesteld, terwijl dit ook met margarine en groente het geval is. Bepaald is, dat voor de verstrekking van dit gehakt slechts in aanmerking komen werklozen, die ondersteund worden ingevolge de uit het Werkloosheidssubsidiefonds gesubsidieerde steunregeling, of bij eene uit dat fonds gesubsidieerde werkverschaffing zijn tewerkgesteld. Aan gezinnen tot en met vier personen kan één bus, aan grootere gezinnen kunnen twee bussen per week worden verstrekt.

De inkoopsprijs voor de gemeente van deze blikken met gehakt bedraagt 30 cent, terwijl de verkoop aan de ondersteunden en tewerkgestelden moet geschietegen 32½ cent.

Voor het geval de slagers bij de distributie van het gehakt in een gemeente worden ingeschakeld, wordt aan hen de uniform vastgestelde vergoeding van 1½ cent per blik uitgekeerd. Zoo' ook de grossiers in de distributie worden betrokken, bedraagt de vergoeding aan grossier en slager tezamen niet meer dan 1½ cent. Indien in een gemeente de distributie van gehakt met uitschakeling van de slagers rechtstreeks van gemeentewege geschiedt, wordt de inkoopsprijs voor de gemeente met 1 cent verhoogd.

Bij distributie via de slagers, behoort de beschikbaarstelling te geschieden door middel van een goed controleerbaar bonnensysteem.

De Minister acht het gewenscht, dat de winkeliers bij deze distributie niet worden uitgeschakeld, waarom hij de gemeentebesturen met aandrang verzocht, de verstrekking van dit gehakt door de daarvoor in aanmerking komende winkeliers, die daartoe den wensch te kennen geven, te doen geschieden.

Er moet echter, en het ligt voor de hand, dat de Minister dit schreef, voor een strenge contrôle worden gezorgd, waarvoor ook het Departement het noodige zal doen. Mocht bijv. worden geconstateerd, dat bussen zijn verstrekt aan andere personen, dan die daarvoor ingevolge de genomen beslissing in aanmerking mogen komen, dan wel andere handelingen worden gepleegd, welke aan een goeden gang van zaken afbreuk doen, dan dient de betrokken winkelier onverwijld en voorgoed van de distributie te worden uitgesloten.

Voor toekenning van gehakt zal eveneens worden uitgesloten de werklooze, die een bon verhandelt of het op een bon verkregen gehakt verkoopt.

Een andere uitbreiding van de verstrekking van goedkope levensmiddelen betreft de distributie van onvermengde margarine. De Minister schreef hierover aan de gemeentebesturen, dat, sedert deze distributie door het Departement van Sociale Zaken is overgenomen van de Nederlandsche Zuivelcentrale, hem van verschillende zijden het verzoek bereikte om ook gezinnen, bestaande uit minder dan 6 personen, die overigens aan de gestelde vereischten voor het verkrijgen van onvermengde margarine voldoen, voor distributie van goedkope margarine in aanmerking te brengen.

Naar aanleiding hiervan, en mede in verband met de gewijzigde steunregeling, heeft de Minister, in samenwerking met zijn ambtgenoot van Landbouw en Vischerij, kunnen goedvinden, dat voortaan aan gezinnen bestaande uit 2 tot en met 5 personen, indien deze overigens aan de gestelde vereischten voor het verkrijgen daarvan voldoen, onvermengde margarine wordt verstrekt en wel één pakje à 250 gram per gezin per week.

Binnenkort zal ook bak- en braadvet en groente in blik beschikbaar worden gesteld, terwijl thans reeds geruimen tijd de verkoop-organisatie van versche groente, welke op de veiling „doordraait”, zeer goed functionneert. Distributie van versche visch zal eveneens naar alle waarschijnlijkheid mogelijk blijken.

* * *

De verlaging van de huren speelde bij de wijzigin-

gen, die bij de werkloozenzorg zijn opgetreden, een grootte rol. Daarom is het ook van belang hier kennis te nemen van wat op 31 Juli van dit jaar de Minister van Sociale Zaken aan Burgemeester en Wethouders van de onderscheidene gemeenten heeft geschreven. De Minister zei nl., dat met betrekking tot diverse complexen van woningen, met Rijkssteun ingevolge de woningwet gebouwd, zich de wensch kan doen gevoelen tot verlaging, dan wel verdere verlaging van de huren.

De Regeering verklaarde zich bereid, gelijk ik hieroren al mededeelde, daaraan mede te werken door het verlenen van bijdragen; subsidiair extra-bijdragen ingevolge de Woningwet. Voor zoover zich in een gemeente de wenschelijkheid van huurverlaging, gepaard met Rijkssteun, mocht doen gevoelen, kunnen voorstellen tot verlaging worden ingezonden. De Minister zei verder, dat, mocht in een gemeente de vraag naar woningen van lage huurwaarde zóó toenemen, dat aan de vraag niet kan worden voldaan zonder nieuwe woningen te bouwen, de Regeering dan in beginsel bereid is hulp te verlenen, mits de te bouwen woningen, die zichzelf moeten kunnen bedruipen, van lage huur zijn.

Deze Regeeringsaanwijzing inzake huurverlaging heeft er dan ook toe geleid, dat in verschillende plaatsen aan de gemeenteraden voorstellen zijn gedaan, die beoogden, deze verlaging te bewerkstelligen.

Zoo schreven Burgemeester en Wethouders van Amsterdam op 11 September van dit jaar aan den raad, dat in Mei en September 1935 nog een aantal huurverlagingen hebben plaats gevonden, terwijl begin 1936 weder een meer algemeene huurverlaging der Woningwetwoningen kon worden tot stand gebracht, welke in Februari en April nog werd gevolgd door eenige verlaging in hoofdzaak van de winkelwoningen der woningbouwverenigingen.

Het college deelde verder aan den raad mede, dat voor dekking van de uitgaven, noodig voor de huurverlagingen, in het begin fondsen beschikbaar waren. Voor zoover nu die huurverlagingen betrekking hebben op woningen, die de gemeente heeft gebouwd zonder hulp van het Rijk, komen de kosten van verlaging geheel ten laste van de gemeente. Door het Rijk was wel wat betreft de andere groepen woningen een bedrag als Rijkshulp toegezegd.

Het in totaal voor huurverlaging jaarlijks benooidigde bedrag was rond f 432.072. In totaal zijn de huren van verenigings- en gemeentewoningen daardoor tezamen verlaagd met f 571.980.

Bij al deze huurverlagingen waren rond 8500 verenigings- en rond 7300 gemeentewoningen betrokken geweest.

Dit waren de verlagingen en de financiering ervan, zooals die tot begin 1936 in de hoofdstad beslag hadden gekregen. Intusschen brachten de tijdsomstandigheden mede, dat nog opnieuw moest worden verlaagd en op 4 Augustus hadden Burgemeester en Wethouders bij de Regeering nieuwe voorstellen gedaan, waarbij zij mededeelden, dat de mogelijkheid was geopend, dat de Kroon wijziging zou brengen in de rente, welke is vastgesteld voor door de Rijksfondsen gesloten leeningen. Deze bepaling is van belang voor de huurverlaging van de woningen van die verenigingen, welke onder garantie van de Gemeente bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds of de Rijksverzekeringsbank leeningen hebben lopen, waarvan de rente hooger is dan 4 pCt.

In verband nu met de Regeeringsmaatregelen van 31 Juli hadden Burgemeester en Wethouders bij den Minister voorstellen ingediend, die neerkwamen op een nieuwe verlaging tot een bedrag van rond f 539.000, welke verlaging dan van toepassing zou worden voor 13.366 verenigingswoningen en 8945 gemeentewoningen. Voor een deel van de verlaging en wel in een bedrag van ongeveer f 310.000, was financiële medewerking van de Regeering te verwachten,

welke op dat punt een toezegging aan Burgemeester en Wethouders had gedaan.

* * *

Toen alle hiervoren genoemde maatregelen waren genomen en voor wat de huurverlaging betreft ook in verschillende andere plaatsen dan in Amsterdam, kwam op 27 September plotseling het bekende bericht van de wijziging in de Nederlandsche monetaire verhoudingen. Deze verandering oefende ook invloed uit op de voorzieningen, welke ik zoo juist heb toegelicht en niet het minst voor wat betreft de afschaffing van den huurbijslag. De Voorzitter van den Raad van Ministers deed in zijn bekende verklaring in de Tweede en Eerste Kamer over het loslaten van den gouden standaard, ook over den huurbijslag een mededeeling en op 1 October stond het volgende officieele bericht in de bladen.

„De huurbijslag wordt met ingang van 4 October geheel afgeschaft. De betrokkenen zullen, te rekenen van 4 October a.s. af, een overgangstoelage op den steun ontvangen, die zal worden berekend naar den huurprijs op 30 September volgens de regeling van den huurtoeslag, zooals die vóór 13 September jl. bestond, dus als regel naar $\frac{1}{2}$ van den som, die de huur meer is dan een bepaald bedrag.”

„Wijzigingen in het huurbedrag naar boven dan wel naar beneden zullen geen wijziging brengen in dezen toelage.”

„Deze toelage zal mede worden ontvangen door hen, die later dan 1 October in ondersteuning komen, mits zij ook reeds gedurende eenigen tijd steun genoten hebben in het tijdvak Maart-October 1936.”

„Evenals zulks met den huurtoeslag het geval was, zal de overgangstoelage begrepen worden in de maximumsteenuitkeering.”

Er kwam echter nog meer, geboren door de verandering op monetair gebied. Zoo hadden de bladen van 3 October een mededeeling over de z.g. standaardloonen.

„Bij de circulaire van 31 Juli, waarin de herziening van de steunregeling, welke 13 September jl. in werking trad is vervat, is, behalve de gewijzigde regeling van den huurbijslag, o.m. nog opgenomen een bepaling omtrent vaststelling van standaardloonen voor arbeiders, die langdurig werkloos zijn.”

„Uit overweging, dat, tengevolge van de wijziging in de monetaire positie, eenige werkverruiming tot stand zal komen, heeft de Minister van Sociale Zaken besloten, ook in dit laatste voorschrift wijziging aan te brengen.”

„Deze wijziging komt hierop neer, dat de bepaling wordt opgeschort voor arbeiders, die uitsluitend tengevolge van gebrek aan werkgelegenheid op steun aangewezen zijn geweest, en omtrent wier bereidheid tot arbeiden geen twijfel bestaat. Immers deze hebben thans de kans om weer aan den arbeid te komen.”

„De regeling tot vaststelling van standaardloonen zal echter van kracht blijven voor die ondersteunden, van wie is gebleken of moet worden aangenomen, dat hun langdurige werkloosheid moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat zij niet of niet voldoende naar werk omzien.”

„Zal dus eenerzijds het voorschrift betreffende de standaardloonen worden opgeschort voor zoover de arbeiders betreft, die weliswaar reeds geruimen tijd werkloos zijn, doch die niettemin geen prikkel tot het zoeken van werk behoeven, anderzijds zullen de bedragen der vastgestelde standaardloonen, waar de regeling uitsluitend voor de beroepswerkloozen en in het algemeen voor diegenen, die op den steun blijven leunen, zal gelden, worden verlaagd.”

„Daar aan de regeling een ander karakter zal worden gegeven, heeft de Minister, in afwachting van de nadere ten deze aan de gemeenten te geven voorschriften, besloten, de regeling der standaardloonen met ingang van 4 October e.k. voorloopig op te schorten.”

Ter bevestiging van de hiervoren weergegeven persberichten deelde de Minister bij rondschrijven van 6 October 1936 No. 201/1362 W. en S. aan de gemeenten o.m. mede, dat de huurbijslag te rekenen van 4 October af geheel was afgeschaft.

De ondersteunden zullen van dien datum af een overgangstoelage op den steun ontvangen, welke zal

worden berekend volgens de regeling van den huurbijslag, die vóór 13 September 1936 bestond, met dien verstande, dat als huurbedrag zal worden aangenomen de huur, die de betrokkene moest betalen, dus de huur, die tusschen verhuurder en huurder was overeengekomen, op 30 September 1936. Wijziging van den huurprijs zal geen wijziging tot gevolg hebben van den toelage.

Bij verlaging van den huur, dan wel verhuizing naar een goedkoopere of duurder woning, zal de toelage derhalve berekend blijven naar den huurprijs op 30 September.

Voor den overgangstoelage komen in aanmerking: a. diegenen, die op 1 October in ondersteuning waren;

b. diegenen, die na 1 October in ondersteuning komen, uitsluitend indien zij ook reeds korteren of langeren tijd steun genoten hebben in het tijdvak 1 Maart t/m. 30 September 1936.

Voorts deelde de Minister nog mede, dat binnenkort nadere berichten omtrent de nieuwe vast te stellen regeling inzake de standaardloonen zullen worden gedaan.

Ziehier een beeld van den toestand zooals deze half October 1936 was. MEIJER DE VRIES.

AANTEKENINGEN.

Frankrijk na de devaluatie.

De koersdaling, zoowel van de Fransche staatsobligaties als van de ter beurze verhandelde aandelen is voor de Fransche regeering even teleurstellend als zij voor de buitenlandsche toeschouwers verbazingwekkend is, zoo lezen wij in „The Economist” van 31 October jl., waaraan wij het volgende ontleenen. Men had eerder een terugkeer van de gevluchte kapitalen en een opleving van het bedrijfsleven verwacht. De populaire verklaringen van deze teleurstellingen zijn van tweeërlei aard, namelijk politiek en financieel. De politiek gevaarlijk internationale toestand zou den Franschen belegger weerhouden zijn kapitalen te repatriëren. Er is evenwel in Frankrijk nauwelijks meer gevaar dan in menig ander Europeesch land, waarheen de Fransche gelden gevlucht zijn.

Het volksfront is echter niet met zooveel tolerantie ontvangen als de Labour regeeringen in Engeland door hun conservatieve tegenstanders (communistic steun, nauwe banden met de vakverenigingen).

De financieele situatie is nog ernstig en de regeering zal nog eenigen tijd moeten leenen. Volgens enkele onofficieele schattingen zullen de overheidsuitgaven (plus die van de spoorwegen) in het komende jaar voor meer dan Frs. 30 milliard niet uit de belastingontvangsten gedekt kunnen worden. Hier van zullen Frs. 6 milliard voor openbare werken bestemd zijn. Waarschijnlijk zal hier op bezuinigd kunnen worden bij een toenemend herstel van het bedrijfsleven. T.a.v. de Frs. 10 milliard voor militaire doeleinden bestaat geen dergelijke optimistische verwachting. Het onlangs aangenomen luchtvlootprogramma vereischt al Frs. 5 milliard en er zal dus niet op besnoeid kunnen worden.

Uit deze oorzaken volgt de arzeling van het kapitaal om naar Frankrijk terug te keeren. De belastingen op goudvoorraden en op beurswinsten werken in dezelfde richting en gaven weer aanleiding tot geruchten, dat de winsten in francs op buitenlandse effecten belast zouden worden. Een ander technisch argument is het disconto van de Bank van Frankrijk. Aanmerkelijk verlaagd na de devaluatie leidde het tot een lage opbrengst van korte leeningen, waardoor geen bedragen op korten termijn door Parijs werden aangetrokken.

Waarschijnlijk heeft de regeering ook eenige illusies gehad wat betreft de opgepotte bankbiljetten.

Zooals bekend zijn dit enorme bedragen; maar zooals in de „Revue d'Economie Politique” van Juni is uiteengezet, zijn bedragen van Frs. 20 à 25 milliard een onmogelijkheid. De meeste groote coupures toch moeten als een gedeelte van het werkkapitaal van particulieren worden beschouwd. Wat de goud-oppottingen betreft, haar terugkeer is vertraagd, doordat de Bank van Frankrijk den inkoopsprijs van goud op de oude bankpariteit heeft vastgesteld.

De uitvoer van kapitalen moet als veel ernstiger worden gezien. Het is niet onwaarschijnlijk, dat in 1935 en 1936 omstreeks Frs. 30 milliard zijn uitgevoerd. Het grootste deel zal wel niet naar Frankrijk terugkeeren, voordat een inzinking dreigt op de Londensche of New Yorksche effectenbeurs. Het kan als een blijvend deel van alle Fransche buitenlandsche beleggingen worden beschouwd.

De Frs. 60 milliard, welke naar de Fransche Regeering verwacht in de circulatie zullen terugkeeren, kan men zoo tot omstreeks de helft reduceeren.

Als het bedrag, dat kan repatrieeren, kleiner is dan verwacht wordt, en als de beweging langzamer is dan men wenscht, dan blijft er maar een bron om in de behoefte aan fondsen van de regeering te voorzien. Dit zijn de binnenlandsche besparingen. De nadruk moet hier gelegd worden op de mogelijkheid

van een economische opleving, een factor, welken de Franschen zelf niet voldoende schijnen te waardeeren. Hier is een weinig meer optimisme juist wel gerechtvaardigd.

De index van industriele productie is, hoewel van Mei tot Augustus gedaald zijnde van 102 tot 93, niet lager dan het vorige jaar. Het aantal ondersteunde werkloozen is wel hooger dan in denzelfden tijd van 1935, maar de tijdelijke werkloosheid is aanmerkelijk minder.

Bij verscheidene industrieën komen meer orders binnen, ook bij de textielindustrie, welke het meeste van de depressie te lijden heeft gehad.

In te veel gevallen echter durven Fransche producenten nog geen prijzen overeen te komen, omdat zij de eventueele gevolgen van een prijsstijging, een kostenstijging, een werktijdvermindering en de sociale wetgeving vreezen. Er is echter een kans, dat de Regeering, als gevolg van het congres van radicalen genoodzaakt zal zijn spoedig een doortastender politiek t.a.v. loonkwesties te voeren. en dit zou er veel toe kunnen bijdragen dat de Fransche producenten het ondernemersrisico weer normaler gaan beoordeelen.

Doch ook al zal het valutavoordeel van den Franschen exporteur voor een groot deel door hogere

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs.

Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzijde	Industrie	Electriciteit	Handel-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
Jan. '35	47.4	14.6	50.3	70.3	37.7	48.-	34.9	43.6	21.-	21.7	27.4	49.9	38.6
Febr. "	49.9	14.9	51.7	71.2	39.1	47.-	35.-	43.4	22.4	23.5	27.5	49.-	39.6
Mrt. "	49.7	14.9	50.7	70.8	38.2	44.1	34.1	40.2	21.4	23.-	27.5	44.4	38.7
Apr. "	50.8	15.3	51.7	71.2	39.3	47.-	37.9	41.8	21.6	24.2	26.9	44.9	40.3
Mei "	51.3	14.3	52.8	71.9	39.7	48.2	42.5	43.1	21.4	23.9	25.7	46.6	41.7
Juni "	51.9	14.7	53.9	72.1	41.3	49.5	46.8	47.-	23.1	23.8	28.5	46.7	43.5
Juli "	50.7	14.8	53.8	71.3	40.3	50.-	46.9	45.3	23.3	23.-	29.3	45.5	43.2
Aug. "	50.5	14.3	53.6	70.7	40.2	50.3	49.1	44.2	23.9	23.4	30.5	46.3	43.7
Sept. "	49.-	13.6	51.2	66.6	39.2	50.-	47.2	41.4	24.-	22.8	29.7	46.5	42.2
Oct. "	48.7	12.9	51.1	64.9	38.7	51.3	47.7	42.1	24.9	25.5	30.1	48.6	42.5
Nov. "	50.6	12.7	52.7	68.7	41.1	53.6	52.6	43.4	29.3	29.5	34.-	48.4	45.4
Dec. "	49.9	12.5	52.-	69.7	42.2	53.7	52.5	42.3	28.9	29.6	36.-	48.-	45.2
Jan. '36	52.2	12.8	53.4	71.9	44.6	54.1	56.6	46.9	31.9	32.2	39.2	48.8	47.8
Febr. "	52.8	12.9	54.4	76.2	45.8	54.2	60.5	50.5	31.1	32.3	39.4	50.1	49.3
Mrt. "	52.6	11.9	52.5	74.3	44.2	53.6	59.1	48.7	28.9	31.1	38.1	49.-	48.-
Apr. "	51.8	11.8	52.-	74.3	43.7	53.2	61.1	47.-	27.4	30.4	38.4	47.8	48.1
Mei "	52.-	11.8	52.6	73.6	44.-	51.1	63.8	44.4	26.6	29.1	38.6	46.4	48.6
Juni "	53.1	11.8	53.5	74.1	46.-	52.7	68.3	45.9	29.1	32.7	41.6	45.5	50.8
Juli "	54.-	11.9	53.7	77.9	47.2	52.4	66.3	50.1	29.8	33.7	45.8	47.3	51.1
Aug. "	54.7	12.6	53.6	77.9	48.-	53.2	69.7	50.6	31.1	34.5	44.7	47.2	52.1
Sept. ¹⁾	54.5	13.2	53.7	74.4	48.4	54.-	73.8	50.5	32.7	34.5	44.6	46.8	53.2
Oct. "	65.6	16.8	66.9	82.4	59.5	67.7	97.3	76.6	43.4	47.4	53.3	59.-	67.9

Indexcijfer der totale beurswaarde 2 Januari 1936 f 2.558.045.500 = 100.

2 Januari	100.-	4 Maart	104.4	6 Mei	103.9	1 Juli	109.2	2 Sept.	113.3
8 "	102.1	11 "	103.2	13 "	105.2	8 "	108.6	9 "	115.4
15 "	104.4	18 "	103.7	20 "	105.5	15 "	109.6	16 "	115.2
22 "	104.9	25 "	103.9	27 "	106.3	22 "	112.2	23 "	116.4
29 "	106.2	1 April	105.1	3 Juni	109.9	29 "	112.5	30 "	134.7
5 Februari	107.8	8 "	104.8	10 "	109.4	5 Augustus	113.-	7 October	141.5
12 "	107.4	15 "	104.9	17 "	110.5	12 "	113.-	14 "	148.2
19 "	107.7	22 "	104.4	24 "	109.8	19 "	112.7	21 "	148.8
26 "	104.3	29 "	101.3			26 "	112.3	28 "	148.6

Nadruk verboden.

¹⁾ Bij de samenstelling van de cijfers van September zijn de noteeringen van den laatsten Woensdag buiten beschouwing gelaten, waardoor het loslaten van den gouden standaard geen invloed op deze cijfers heeft uitgeoefend.

kosten wegvallen, toch is een vermeerderde productie vrij zeker te voorspellen. Men kan aanvoeren, dat de Fransche devaluatie, in tegenstelling met andere devaluaties, onder ongunstige politieke en financieele omstandigheden plaats vond. Maar nooit is een devaluatie vergezeld gegaan van betere vooruitzichten ten aanzien van den internationalen handel. Behalve Frankrijk hebben ook Italië en Zwitserland tarieven verlaagd en restrictiequota verminderd. Deze beweging naar een vrijeren handel zal nog verder kunnen gaan. Bovendien is het voordeel voor exporteurs in Sterling of Dollars niet gecompenseerd door devaluaties in andere landen.

Deze zuiver economische invloeden zullen zonder twijfel sterker zijn dan de weerstand bij het Fransche publiek om te investeren en direct aan de regeering te leenen. De tijd blijft de eenige kritieke factor. Het zal minstens eenige maanden duren voordat de meerdere economische activiteit door een ruimer vloeien van de belastingopbrengsten zal worden weerspiegeld. Het psychologisch gevaarlijke budgetdeficit zal dan kunnen verminderen, waardoor korte gelden zullen terugkeeren. Maar voordien zal de Bank van Frankrijk de schatkist moeten bijspringen. Het gevaarlijke karakter van zoo'n politiek wordt vaak overdreven. Het is geen gevaar voor een Centrale bank, dat haar activa voor een deel uit overheidspapier bestaan; wel, dat dit deel constant toeneemt.

Hoewel niet beweerd mag worden, dat een herstel spoedig zal worden bereikt moet in aanmerking worden genomen, dat Frankrijk niet meer geïsoleerd is en dat de internationale invloeden, welke naar herstel leiden zoowel voor de Fransche financiën als voor de nationale economie van Frankrijk zeer belangrijk kunnen zijn.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN SEPTEMBER 1936.

Prov. en Gemeentel. Leeningen ¹⁾ ..	f 899.000,—	zijnde:
<i>Nederland</i>		
Prov. Gelderland	f 2.200.000 ²⁾ 4 % obl. a	
	f 100%	f 374.000
Gem. Dordrecht	f 2.500.000 ³⁾ 4 % obl. a	
	98%	„ 450.000
Gem. Vlaardingen	f 1.000.000 ⁴⁾ 4 % obl. a	
	99½%	„ 75.000
Industrieel Ondernemingen ⁵⁾ .		
Rubber-Ondernemingen	„ 225.000,—	zijnde:
<i>Nederland</i>		
<i>Obligatiën:</i>		
Cultuur Mij. „Pasir		
Karet” f 225.000 ⁶⁾		
	5½% convert. obl. a 100% f 225.000	
Diversen	„ 55.720,—	zijnde:

Nederland

Obligatiën:

6e en 7e Veendistrict Gemeenten Opsterland en Aengwirden	f 56.000 4 % obl. a	
	99½%	f 55.720
Kerkelijke Leeningen	„	107.000,—
<i>Nederland</i>	f 107.000	
		Totaal.... f 1.286.720,—

1) Bovendien conversie:

Prov. Noord-Holland	f 4.918.000 4 % obl. a 100 %.
Gem. Arnhem	f 2.000.000 4 % obl. a 98¼ %.
Gem. Groningen	f 1.185.000 4 % obl. a 99¼ %.
Gem. Hengelo (O.)	f 1.550.000 4½% obl. a 99⅞ %.
Gem. Schiedam	f 1.500.000 4 % obl. a 98 %.

2) Van het netto-provenu dezer leening is f 1.826.000 voor conversie afgetrokken.

3) Van het netto-provenu dezer leening is f 2.000.000 voor conversie afgetrokken.

4) Van het netto-provenu dezer leening is f 920.000 voor conversie afgetrokken.

5) Conversie: N.V. Bierbrouwerij „De drie Hoefijzers” f 560.000 4½% obl. a 100 %.

6) Recht van voorkeur voor aandeelhouders. Tot einde 1936 is optie verleend voor de uitgifte van verdere f 25.000 dezer obligaties op emissievoorwaarden.

De Kerkelijke Leeningen zijn als volgt onderverdeeld:

	Rente- Guldens	voet pCt.	Emissie- koers pCt.
Gereformeerde Kerk te Diemen ..	32.000	4½	100.
Gereformeerde Kerk van Utrecht..	75.000	4	100

Bovendien:

Schatkistpromessen:	Rendem.	disc. basis
f 3.030.000 3-m.	a f 997.42 —	1 %
„ 780.000 6-m.	„ „ 993.70 —	1¼ %
<i>Schatkistbiljetten:</i>		
f 8.021.000 1-j.	a f 1.005.— bijna 2½	2½ %
„ 7.891.000 5-j.	„ „ 1.000.— 3½	3⅞ %

ONTVANGEN BOEKEN.

Het Nederlandsch Verbintenissenrecht door Dr. L. C. Hofmann, oud-hoogleraar te Johannesburg. Tweede deel. De bijzondere overeenkomsten. Eerste aflevering bevattende de artt. 1493—1689 B.W. (Groningen-Batavia 1936; J. B. Wolters. Prijs van de eerste aflevering f 8.25).

In de inleiding merkt sohr. op, dat de wetgever, nadat hij in de titels I—IV van het derde boek B.W. de algemeene leer der verbintenissen heeft behandeld en daarbij ook — in titel II — meer in het bijzonder die der verbintenissen uit overeenkomst, hij overgaat tot een speciale regeling van een aantal bijzondere, benoemde overeenkomsten. Deze regeling neemt de geheele rest van het derde boek in beslag. Intusschen worden daarin geenszins alle overeenkomsten, die in de praktijk voorkomen, behandeld. Over het algemeen kan men zeggen, dat in het B.W. slechts die overeenkomsten zijn geregeld, welke den Romeinen reeds bekend waren; alle later ontstane overeenkomsten zijn of in het W. v. K. ondergebracht, of in het geheel niet geregeld.

Sohr. geeft een artikelsgewijze uitvoerige behandeling van koop en verkoop, ruiling, huur en verhuur en de maatschap. De achtste titel is in het zakenrecht behandeld.

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	25/31 Oct. 1936	Sedert 1/Jan. 1936	Overeenk. t/dvak 1935	25/31 Oct. 1936	Sedert 1/Jan. 1936	Overeenk. t/dvak 1935	1936	1935
Tarwe	17.154	810.440	834.318	—	9.061	16.561	819.501	850.819
Rogge	5.690	218.532	194.282	—	1.976	701	220.508	194.983
Boekweit	248	20.506	18.054	—	350	—	20.856	18.054
Maïs	15.345	621.348	664.171	1.575	124.276	98.977	745.624	763.148
Gerst	5.048	270.103	291.879	851	19.675	25.222	289.778	317.101
Haver	893	80.161	127.890	500	1.675	1.660	81.836	129.550
Lijnzaad	8.550	225.264	153.683	300	147.581	288.199	372.845	441.882
Lijnkoek	500	42.107	40.677	—	375	—	42.482	40.677
Tarwemeel	1.385	31.108	16.760	320	7.646	5.791	38.754	22.551
Andere meelsoorten	1.352	29.539	27.721	—	1.121	2.834	30.660	30.555

Handboek voor het Nederlandsche Handels- en Faillissementsrecht door Mr. M. Polak, Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden. Derde deel — tweede aflevering, bijzonder gedeelte. *Wissel- en orderbriefje* door Mr. F. G. Scheltema, Hoogleeraar aan de Universiteit van Amsterdam. Derde druk. (Groningen, Batavia 1936; J. B. Wolters. Prijs f 7.—; bij inteekening f 6.30).

In deze tweede aflevering worden achtereenvolgens behandeld de wissel, het orderbriefje, de chèque, de quitantie en promesse aan toonder. Daar de wet den wissel uitvoerig regelt en het orderbriefje in hoofdzaak door middel van verwijzing naar de bepalingen omtrent den wissel behandelt, gaat hier de behandeling van den wissel eveneens aan die van het orderbriefje vooraf, niettegenstaande de verhoudingen bij den wissel van meer ingewikkelden aard zijn dan die bij het orderbriefje. Op enkele bladzijden na bleek dit bijzondere deel geheel nieuw te moeten worden geschreven. Aan deze aflevering is een artikelsgewijs ingericht register op de stof toegevoegd, daar de eerste en tweede aflevering samen het geheele recht betreffende wissels en orderbriefjes bevatten.

Het stemrecht in de naamloze vennootschap naar Nederlandsch recht door Dr. M. J. Denijs. (Amsterdam 1936; H. J. Paris. Prijs ingen. f 2.40).

Dit boek wil een korte kritische beschouwing geven over het stemrecht in de naamloze vennootschap en sommige daarmede samenhangende problemen. Schr. betoogt, dat het den aandeelhouders door middel van het stemrecht mogelijk is, directen invloed uit te oefenen op de besluiten der algemeene vergadering, waarvan zij aandeelhouders zijn en het is voor die aandeelhouders het belangrijkste middel om rechtstreeksche macht uit te oefenen op den gang van zaken in die naamloze vennootschap. Er doen zich ook gevallen voor, waarbij de macht van de aandeelhouders wordt beknot, in verband waarmede reeds aanstonds verschillende problemen op den voorgrond treden, welke door den schrijver nader worden behandeld en uitgewerkt.

Cessie van schuldvorderingen door Mr. I. van Oreveld, Kantonrechter te Amsterdam. (Haarlem 1936; N.V. H. D. Tjeenk Willink & Zoon's Uitgevers-Mij. Prijs f 1.90).

De schrijver heeft zijn taak niet alleen zuiver compilerisch opgevat, doch op een tweetal punten eenige kritische beschouwingen gegeven. Vooreerst t.a.v. de nog steeds actuele vraag, of toekomstige vorderingen kunnen worden gecedeerd en voorts t.a.v. de eigenlijk bij ieder onderdeel der cessie om den hoek glurende vraag, of de rechten van derden wel genoegzaam zijn beschermd. De schrijver meent, dat een aanvulling van de wet op deze beide punten nog slechts een kwestie van tijd is.

Nederland in de wereldpolitiek van 1900 tot heden door Mr. A. S. de Leeuw. (Zeist 1936; N.V. Uitgeverij De Torentans. Prijs f 2.50; geb. f 3.50).

Het eerste deel van dit boek is gewijd aan een onderzoek van de internationale situatie, waarin Nederland zich sedert het begin van de twintigste eeuw bevond. Hiervoor was het noodzakelijk een groot aantal diplomatieke documenten aan te halen. Officieele gegevens van de Nederlandsche Regeering ontbreken hier geheel; voor zoover de door de Engelsche, Duitsche, Fransche en Russische Regeering gepubliceerde documenten voor ons land van beteekenis zijn, worden deze voor het eerst in dit boek wetenschappelijk-gedocumenteerd onder de aandacht van de lezers gebracht. Schrijver begint met den Zuid-Afrikaanschen oorlog, behandelt o.m. de vraag, waarom Nederland buiten den wereldoorlog bleef en eindigt met een beschouwing over de huidige situatie.

Handbuch der Deutschen Tagespresse. Uitgegeven door het „Deutsches Institut für Zeitungskunde“¹⁾ te Berlijn. (Berlijn 1934; Carl Duncker Verlag).

Het is duidelijk, dat de in 1932 verschenen uitgave totaal gewijzigd moest worden. Voor 1933, aldus wordt in het voorwoord uiteengezet, was het Deutsche dagbladwezen, voortgekomen uit en beïnvloed door de ideeën van een liberalen Staat, een spiegelbeeld van de meest verschillende, tegengestelde meeninggroepen. In den nationaal-socialistischen Staat is het de taak van de pers, een middel te zijn tot het geven van leiding. In een artikel van den

President van de „Reichspressekammer“, Max Amann, wordt dit nader uiteengezet.

De opzet van het werk is overigens hetzelfde gebleven als bij de vorige uitgaven. Het wil over iedere Deutsche krant inlichtingen geven.

Geologische kaart van Sumatra. Toelichting bij blad 13 (Wiralaga) door Dr. J. van Tuijn. (Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch-Indië. Prijs met kaartblad f 2,50).

Geologische kaart van Java. Toelichting bij blad 36 (Bandoeng) door Dr. R. W. van Bemmelen. (Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch-Indië. Prijs met kaartblad f 2,50).

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op 31 October 1936 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank-disconto
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	—	9.03	2
Berlijn *)	100 Mark	59.26 ³	74.30	4
Parijs *)	100 Franc	—	8.59	2
Brussel *)	100 Belga	24.90 ⁶	31.20	2
Luxemburg	100 Franc	6.22 ⁶	7.80	
Zürich *)	100 „	—	42.45	2
Praag	100 Kronen	—	6.55	3
Weenen *)	100 Schilling	35.01	34.65	3½
Boedapest	100 Pengö	43.51	37.50	4
Boekarest	100 Lei	1.48 ⁸	1.40	4½
Sofia	100 Leva	1.79 ⁷	2.10	6
Belgrado	100 Dinar	—	4.30	5
Istanbul	Turksch £	—	1.50	
Athene	100 Drachme	—	1.70	7
Milaan	100 Lira	—	9.75	4½
Madrid *)	100 Peseta	48.—	—	5
Lissabon	Escudo	—	0.08½	4½
Kopenhagen *)	100 Kronen	—	40.32½	3½
Oslo *)	100 „	—	45.40	3½
Stockholm *)	100 „	—	46.57½	2½
Reickjaviok	100 IJsl. Kr.	—	40.75	
Warschau	100 Zloty	27.90 ⁹	34.75	5
Kovno (Litauen)	100 Lita	24.88	31.50	6
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	37.50	5½-6
Tallinn (Estland)	100 Estl. Kr.	—	50.75	4½
Helsingfors	100 Finnmrk.	—	4.—	4
Moskou	Tjerwonets (100 Roebel)	—	36.50	
Danzig	100 Gulden	27.90 ⁹	35.—	5
<i>Amerika.</i>				
New-York *)	\$	1.46 ⁹	1.84½/16	1½
Montreal	Canad. \$	—	1.84½	2½
Mexico	Mex. Dollar	—	0.50	
Buenos Aires	Peso (papier)	—	0.51½	
La Paz (Bolivia *)	Boliviano	—	—	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	—	0.11	3½
Valparaiso	Peso (papier)	0.15	0.07 ⁵⁾	
Bogota (Columbia *)	Peso	—	1.05	
Quito (Ecuador)	Sucre	—	0.17½	
Lima (Peru)	Sol	—	0.45	
Montevideo (Urug.)	Peso	—	1.49½	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	—	46.80	
Paramaribo	Gulden	—	1.00½	
San José (C. Rica)	Colon	—	—	
Guatemala	Quetzal	—	1.84½/16	
Willemstad (Curag.)	Gulden	—	1.01½	
Managua (Nicar.) ³⁾	Cordoba	—	—	
San Salvador *)	Colon	—	0.73 ⁶⁾	
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupee	7	0.68½	3
Batavia	Gulden I.G.	—	1.00½	4
Kobe	Yen	—	0.53½	3.23½
Hongkong	Dollar	—	0.56	
Shanghai	Dollar	—	0.54½	
Singapore	Straits Doll.	1.41	1.05	
Manilla	Phil. Peso	—	0.91	
Teheran *) (Perzië)	Pahlavi	—	11.22	
Bangkok	Baht	—	0.83½	
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	—	9.02½	3½
Alexandrië	Egypt. £	—	9.26	
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	—	7.22½	2½
Nieuw Zeeland	£	—	7.28½	

¹⁾ Tegenwoordig: „Institut für Zeitungswissenschaft an der Universität Berlin“.

¹⁾ Off. 0.36 vrije markt 0.09. ⁴⁾ Munteenheid = Rial (= een Kran.) ⁵⁾ Nom. ³⁾ Goudpeso. ²⁾ Milreis Goud. ^{*)} Not. te A'dam. Ov. not. part. opg.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 2½ 20 Oct. '36	Lissabon .... 4½ 5 Mei '36
Bk. { Bel. Binn. Eff. 3 20 Oct. '36	Londen ..... 2 30 Juni '32
{ Vrsch. in R.C. 3 20 Oct. '36	Madrid ..... 5 9 Juli '35
Athene ..... 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia ..... 4 1 Juli '35	Oslo ..... 3½ 22 Mei '33
Belgrado ..... 5 1 Febr. '35	Parijs ..... 2 15 Oct. '36
Berlijn ..... 4 22 Sept. '32	Praag ..... 3 1 Jan. '36
Boekarest ..... 4½ 15 Dec. '34	Pretoria .... 3½ 15 Mei '33
Brussel ..... 2 16 Mei '35	Rome ..... 4½ 18 Mei '36
Boedapest ..... 4 28 Aug. '35	Stockholm .. 2½ 1 Dec. '33
Calcutta ..... 3 28 Nov. '35	Tokio ..... 3.285 7 Apr. '36
Dantzig ..... 5 21 Oct. '35	Weenen ..... 3½ 10 Juli '35
Helsingfors ..... 4 3 Dec. '34	Warschau .... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen .... 3½ 22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk. 2 8 Sept. '36

OPEN MARKT.

	1936				1935	1934	1914
	31 Oct.	26/31 Oct.	19/24 Oct.	12/17 Oct.	28 Oct. 2 Nov.	29 Oct. 3 Nov.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	1¼/4	1¼-1/2 2-1/4	15/8-2/8 2¼-1/4	2½-3/8 2¼-3/4	3 1/2-5/8 2½-3¾	1/2	3½-3/16 2¼-3/4
Londen Daggeld... Partic. disc.	1/2-1 9/16	1/2-1 9/16-5/8	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 9/16-5/8	1/2-1 1/2-5/8	1/2-2 4¼-3/4
Berlijn Daggeld... Maandgeld Part. disc. Warenw...	3-3/8 25/8-7/8 3 4-1/2	25/8-3/8 2½-7/8 2½-3 4-1/2	25/8-5/8 2½-7/8 2½-3 4-1/2	2½-7/8 2 1/2-3 2½-3 4-1/2	3 9/4 3-1/8 3 3/4 4-1/2	4-5½ 4½-6 3¾ 4-1/2	— — — —
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1 1/4	1 1/4	1 1/4	1 1/4	1 1/4-3/4 5/16	1 5/16	1 3/4-2½

1) Koers van 30 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
27 Oct. 1936	1.85 1/16	9.06 3/8	74.50	8.62 1/2	31.23	100 3/16
28 " 1936	1.85	9.05	74.45	8.61	31.17	100 3/8
29 " 1936	1.84 1/8	9.03 3/8	74.42 1/2	8.59 1/2	31.18	100 3/8
30 " 1936	1.84 1/16	9.03	74.20	8.58 1/2	31.17 1/2	100 3/16
31 " 1936	1.84 1/16	9.03	74.30	8.59	31.20	100 3/16
2 Nov. 1936	1.85 1/4	9.05 1/2	74.45	8.60	31.23	100 3/8
Laagste d.w.1)	1.84 1/4	9.02	74.15	8.58	31.10	100 1/8
Hoogste d.w.1)	1.85 3/8	9.07	74.70	8.63	31.25	100 5/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag *)	Boekarest *)	Milaan **)	Madrid **)
27 Oct. 1936	42.63	—	6.65	—	—	—
28 " 1936	42.53	—	6.65	—	—	—
29 " 1936	42.48	—	6.65	—	—	—
30 " 1936	42.44	—	6.65	—	—	—
31 " 1936	42.45	—	6.47 1/2	—	—	—
2 Nov. 1936	42.60	—	6.55	—	—	—
Laagste d.w.1)	42.40	35.—	6.40	1.50	—	—
Hoogste d.w.1)	42.70	35.25	6.65	1.55	10.—	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
27 Oct. 1936	46.75	40.47 1/2	45.55	4.02	51 1/2	1.85 1/2
28 " 1936	46.67 1/2	40.42 1/2	45.50	4.02 1/2	51 1/2	1.85 1/2
29 " 1936	46.60	40.37 1/2	45.42 1/2	3.99	51 1/2	1.84 3/8
30 " 1936	46.57 1/2	40.32 1/2	45.40	3.99	51 1/2	1.84 3/8
31 " 1936	46.57 1/2	40.32 1/2	45.40	4.—	51 1/2	1.84 3/8
2 Nov. 1936	46.70	40.45	45.52 1/2	4.01	52	1.86
Laagste d.w.1)	46.45	40.20	45.27 1/2	3.95	51	1.84 1/4
Hoogste d.w.1)	46.85	40.60	45.70	4.05	52	1.86
Muntpariteit	66.871	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. overzigt.

In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
27 Oct. 1936	4,89 5/32	4,65 1/4	40,21	54,02
28 " 1936	4,89 3/32	4,65 3/8	40,21	54,14
29 " 1936	4,88 31/32	4,65	40,22	54,13
30 " 1936	4,88 29/32	4,64 1/16	40,22	54,15
31 " 1936	4,88 27/32	4,64 1/16	40,22	54,15
2 Nov. 1936	4,88 31/32	4,65 1/16	40,22	54,11
4 Nov. 1935	4,92 3/8	6,59	40,24	67,92 1/2
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/4	23,81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	17 Oct. 1936	24 Oct. 1936	26/31 Oct. '36 Laagste	31 Oct. '36 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 1/2
Athene	Dr. p. £	550	550	540	550
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest 1)..	Pen. p. £	27	27	26	27
Buenos Aires*	p. peso p. £	17.55	17.55	17.50	17.55
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/32	1/6 1/2
Constantin..	Piast. p. £	612	611	611	613
Hongkong ...	Sh. p. \$	1/2 27/32	1/2 27/32	1/2 1/16	1/2 29/32
Kobe	Sh. p. yen	1/2 1/32	1/2 1/32	1/2 1/16	1/2 1/32
Lissabon ...	Escu. p. £	110 9/16	110 7/8	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	17.70	18.00	17.50	18.00
Montevideo *)	d. per £	26	25 1/2	25 1/4	25 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.88 3/8	4.88 3/8	4.88 1/4	4.88 3/8
Riod. Janeiro	d. per Mil.	2 3/4	2 29/32	2 27/32	2 3/4
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 1/16	1/2 1/16	1/2 1/16	1/2 1/16
Singapore ..	id. p. \$	2/4 5/8	2/4 5/8	2/4 1/8	2/4 5/8
Valparaiso *)	\$ per £	131 1/2	131 1/2	131 1/2	131 1/2
Warschau ..	Zl. p. £	26 1/4	26	25 3/4	26

1) Offic. not. 7 Oct. 16 1/2. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 2 Sept. 17.00. 3) Offic. not. 6 Oct. 39 1/8. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export“ notering.

ZILVERPRIJS *)

	Londen 1) (N. York 2))		Londen
27 Oct. 1936..	19 1/16	44 3/4	142/3
28 " 1936..	20 1/8	44 3/4	142/2
29 " 1936..	20 1/16	44 3/4	142 1/16
30 " 1936..	20 1/16	44 3/4	142 2/16
31 " 1936..	20	—	142/3
2 Nov. 1936..	20	44 3/4	142 2/16
4 Nov. 1935..	29 1/2	65 3/8	141/5
27 Juli 1914..	24 1/16	59	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	23 Oct. 1936	31 Oct. 1936
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 64.861.862,76	f 52.588.425,54
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorsch. op ultimo September 1936 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der ger. fondsb. alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	148.350,39	181.726,01
Idem aan Suriname	3.984.292,10	3.984.292,10
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	94.472.607,36	92.685.742,01
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen (Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ..	12.551.975,82	12.760.802,61
Verst. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ..	116.437.955,54	115.771.980,09
	4.800.000,—	8.500.000,—
	34.695.811,68	35.149.119,26
	4.823.492,50	5.427.505,08
	28.120.000,—	28.120.000,—

Vorderingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 448.584.000,—	f 448.579.000,—
Schatkistpromessen in omloop	75.650.000,—	75.650.000,—
Zilverbons in omloop	1.161.273,50	1.160.623,50
Schuld op ultimo September 1936 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting ..	984.690,18	1.032.215,49
Schuld aan Curaçao 1)	2.713.938,62	3.398.980,94
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ..	76.650.356,76	78.913.654,38
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	1.500.000,—	1.500.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	105.240.530,75	105.146.680,82

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	24 Oct. 1936	31 Oct. 1936
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	f 3.868.000,—	f 1.921.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	435.000,—	465.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen in omloop	94.473.000,—	92.686.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	4.250.000,—	4.250.000,—
Schatkistpromessen in omloop	2.000.000,—	2.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	1.414.000,—	1.414.000,—
	739.000,—	615.000,—
	790.000,—	710.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	—	—

1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 17 Oct. 1936 f 47.859.000,—.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
26 Sept. 1936..	722	1.093	478	645	1.444
19 " 1936..	723	1.053	469	641	1.450
12 " 1936..	722	1.026	533	638	1.429
5 " 1936..	720	1.168	517	637	1.430
29 Aug. 1936..	720	1.183	454	641	1.445
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE Manitoba loco Rotterdam/ Amsterdam per 100 kg. 2)		ROGGE 74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. 3)		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.		GERST 64/65 kg La Plata loco Rotterdam/ A'dam per 2000 kg. 4)		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.		DRUIVEN Black Alicante per kg Westland		TOMATEN A per 100 kg Westland		BLOEM- KOOL 1e soort p. 100 st. Groot- broek 5)		RUND- VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		VARKENS- VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1925	17,20	100,0	13,07 ⁵	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47 ⁵	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47 ⁵	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	0,80	100,0	20,—	100,0	14,80	100,0	93,—	100,0	77,50	100,0
1929	12,25	71,2	10,87 ⁵	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	0,64	80,0	16,—	80,0	17,23	116,4	96,40	103,7	93,12 ⁵	120,2
1930	9,67 ⁵	56,3	6,22 ⁵	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	0,62	77,5	20,—	100,0	14,22	96,1	108,—	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	0,49	61,3	14,50	72,5	7,54	50,9	88,—	94,6	48,—	61,9
1932	5,22 ⁵	30,4	4,62 ⁵	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	0,41	51,3	11,50	57,5	9,92	67,0	61,—	65,6	37,50	48,4
1933	5,02 ⁵	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	29,7	148,00	32,0	0,31	38,8	8,21	41,1	6,69	45,2	52,—	55,9	49,50	63,9
1934	3,67 ⁵	21,4	3,32 ⁵	25,4	70,75	30,6	75,75	32,1	142,50	30,8	0,27	33,8	5,53	27,7	8,26	55,8	61,50	66,1	46,65	60,2
1935	4,12 ⁵	24,0	3,07 ⁵	23,5	61,00	26,3	68,00	28,8	131,75	28,5	0,29	36,3	6,64	33,2	8,85	59,8	48,12 ⁵	51,7	51,62 ⁵	66,6
Jan. 1935	3,30	19,2	3,52 ⁵	27,0	74,25	32,1	89,25	37,8	137,25	29,7	—	—	—	—	—	—	53,62 ⁵	57,7	45,62 ⁵	58,9
Febr. "	3,20	18,6	3,37 ⁵	25,8	68,00	29,4	71,25	30,2	124,25	26,9	—	—	—	—	—	—	51,90	55,8	47,55	61,4
Maart "	3,20	18,6	3,07 ⁵	23,5	67,75	29,3	64,00	27,1	120,50	26,1	—	—	—	—	—	—	51,40	55,3	51,20	66,1
April "	4,07 ⁵	23,7	2,95	22,6	70,75	30,6	66,75	28,0	125,00	27,0	—	—	—	—	—	—	51,92 ⁵	55,8	50,25	64,8
Mei "	4,05	23,5	2,90	22,2	60,00	25,9	67,25	28,5	125,50	27,1	—	—	—	—	—	—	50,80	54,6	48,50	62,6
Juni "	4,02	23,4	2,90	22,2	57,50	24,8	75,00	31,8	124,25	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6	46,12 ⁵	59,5
Juli "	3,92 ⁵	22,8	2,55	19,5	54,50	23,5	66,75	28,3	124,50	26,9	—	—	10,19	50,9	—	—	48,—	51,6	47,37 ⁵	61,1
Aug. "	4,25	24,7	2,62 ⁵	20,1	55,25	23,9	64,50	27,3	132,25	28,6	0,42	52,5	7,29	36,5	—	—	44,80	48,2	52,55	67,8
Sept. "	4,75	27,6	3,—	22,9	55,75	24,1	64,50	27,3	139,50	30,2	0,27	33,8	4,45	22,3	6,60	44,6	43,37 ⁵	46,6	56,62 ⁵	73,1
Oct. "	4,95	28,8	3,35	25,6	57,75	24,9	64,75	27,4	142,75	30,9	0,19	23,8	4,61	23,1	10,94	73,9	46,07 ⁵	49,5	64,62 ⁵	83,4
Nov. "	4,65	27,0	3,20	24,5	55,00	23,8	59,75	25,3	137,75	29,8	—	—	—	—	9,02	60,9	42,75	46,0	56,85	73,4
Dec. "	5,15	29,9	3,40	26,0	56,75	24,5	60,75	25,7	146,50	31,7	—	—	—	—	—	—	44,75	48,1	52,25	67,4
Jan. 1936	5,45	31,7	3,52 ⁵	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	—	—	—	—	—	—	44,—	47,3	50,87 ⁵	65,6
Febr. "	5,22 ⁵	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	—	—	—	—	—	—	43,77 ⁵	47,1	48,25	62,3
Maart "	5,22 ⁵	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	—	—	—	—	—	—	45,75	49,2	46,57 ⁵	60,1
April "	5,17 ⁵	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	48,50	52,1	45,37 ⁵	58,6
Mei "	5,12 ⁵	29,8	3,17 ⁵	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5	44,30	57,2
Juni "	5,05	29,4	3,45	26,4	66,00	28,5	71,50	30,3	154,00	33,3	—	—	—	—	—	—	54,15	58,2	46,25	59,2
Juli "	5,62 ⁵	32,7	3,65	27,9	71,75	31,3	74,75	31,7	162,50	35,1	—	—	7,47	37,4	—	—	57,35	61,7	47,75	61,9
Aug. "	6,35	36,9	4,02 ⁵	30,8	84,00	36,0	88,00	37,3	170,00	36,8	0,48	60,0	4,23	21,2	—	—	60,40	64,9	50,20	64,8
Sept. "	6,50	37,8	4,40	33,7	85,00	36,7	88,00	37,3	166,75	36,1	0,25	31,3	3,45	17,3	5,81	39,3	61,05	65,6	51,87 ⁵	66,9
Oct. "	8,80	51,2	6,52 ⁵	49,9	97,50	42,1	120,50	51,1	199,75	43,2	0,31	38,8	14,64	73,2	9,84	66,5	58,85	63,3	52,30	67,7
26 Nov. "	8,60	50,0	7,80	59,7	95,00	41,0	122,00	51,7	198,50	42,9	0,36	45,0	11,—	55,0	6,10	41,2	54,— ⁶	58,1	50,50 ⁶	65,—
2 Nov. "	8,50	49,4	7,50	57,4	89,50	38,7	119,50	50,6	192,00	41,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. Van 7 Oct. '35—18 Mei '36 62/63 kg

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN							
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m. 33.00 Bé s. g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ⁶ cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 kg netto			
	f	%	f	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	f	%	f	%		
1925	10,80	100,0	4,16 ⁵	100,0	36,85	100,0	57,7	100,0	147,5	100,0	47,1	100,0	277,2	100,0	148,7	100,0	34,70	100,0	12,—	100,0
1926	17,90	165,7	4,68 ⁵	112,5	33,85	91,9	43,5	75,5	81,8	55,5	31,8	67,4	238,1	85,9	124,7	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	3,22 ⁵	77,4	36,85	100,0	43,4	75,3	84,6	57,3	36,6	77,8	244,4	88,2	133,6	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	2,97 ⁵	71,4	24,75	67,2	49,6	86,0	96,8	63,7	37,9	80,4	259,6	93,6	153,7	103,4	47,58	137,1	11,48	95,7
1929	11,40	105,6	3,05	73,2	24,80	67,3	47,5	82,4	85,9	58,2	33,2	70,5	196,6	70,9	127,3	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	2,78	66,7	21,75	59,0	33,6	58,3	60,5	41,0	19,8	41,9	134,8	48,6	81,9	53,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	1,44	34,5	12,50	33,9	21,3	37,0	36,9	25,0	15,5	33,0	108,4	39,1	60,5	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	2,01	48,2	11,16	30,3	16,0	27,7	26,3	17,8	15,7	33,3	80,6	29,1	42,8	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933	7,00	64,8	1,11 ⁵	26,8	8,95	24,3	16,7	29,0	25,9	17,5	14,0	29,7	97,0	35,0	47,9	32,2	13,26	38,2	6,18	51,3
1934	6,20	57,4	1,56	37,5	7,14	19,4	18,2	31,6	26,8	18,2	13,5	28,7	97,0	35,0	51,7	34,7	12,07	34,8	6,11	50,9
1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,49	20,3	17,5	30,3	26,0	17,6	14,9	31,7	84,4	30,5	42,8	28,8	12,54	36,1	5,89	49,1
Jan. 1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,38	20,0	18,7	32,5	27,1	18,4	15,1	32,0	74,3	26,8	41,6	28,0	10,75	31,0	6,15	51,3
Febr. "	6,05	56,0	1,55	37,2	6,82	18,5	18,6	32,3	26,4	17,9	15,1	32,1	70,6	25,5	39,1	26,3	10,50	30,3	6,20	51,7
Maart "	5,90	54,6	1,54	36,9	6,80	18,4	16,9	29,2	24,4	16,6	14,1	29,8	69,3	25,0	37,8	25,4	10,25	29,5	6,25	52,7
April "	6,00	55,6	1,56	37,5	7,42	20,1	17,5	30,3	24,6	16,7	14,6	30,9	74,3	26,8	40,3	27,1	10,75	31,0	6,30	52,8
Mei "	6,05	56,0	1,54	36,9	7,38	20,0	18,1	31,4	25,0	16,9	15,5	32,8	80,6	29,1	42,8	28,8	11,75	33,9	6,30	52,8
Juni "	6,05	56,0	1,54	36,9	7,81	21,2	17,4	30,1	24,3	16,5	15,0	31,9	84,4	30,5	42,8	28,8	12,—	34,6	6,30	52,8
Juli "	6,05	56,0	1,54	36,9	7,73	21,0	18,0	31,2	24,3	16,5	15,5	32,9	92,0	33,2	45,4	30,5	11,75	33,9	5,40	45,—
Aug. "	6,15	56,9	1,54	36,9	7,64	20,7	16,9	29,2	24,7	16,8	14,3	30,3	92,0	33,2	46,6	31,4	12,—	34,6	5,40	45,—
Sept. "	6,10	56,5	1,55	37,2	7,07	19,2	15,9	27,5	24,9	1										

AN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

	ZUIVEL EN EIERN										METALEN													
	BOTER per kg Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p. kg Heffing Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks-kaas kl. m/merk		EIERN Gem. not. Eierrijm Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETERIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o
1925	2,31	100,0	—	—	56,—	100,0	9,18	100,0	751,00	100,0	440,75	100,0	3168,50	100,0	44,25	100,0	40,50	100,0	437,75	100,0	51,75	100,0	162,00	100,0
1926	1,98	85,7	—	—	43,15	77,1	8,15	88,8	702,50	93,5	376,00	85,3	3519,50	111,1	52,25	118,5	41,50	102,5	413,00	94,3	51,75	100,0	144,50	89,3
1927	2,03	87,9	—	—	43,30	77,3	7,96	86,7	674,00	89,7	292,75	66,4	3511,50	110,8	44,25	100,0	39,00	96,3	344,75	78,8	51,75	100,0	134,75	83,3
1928	2,11	91,3	—	—	48,05	85,8	7,99	87,0	772,00	102,8	254,75	57,8	2749,75	86,8	40,00	90,4	38,00	93,5	305,75	69,9	51,75	100,0	131,25	81,1
1929	2,05	88,7	—	—	45,40	81,1	8,11	88,3	916,00	121,9	281,25	63,8	2465,75	77,8	42,75	96,6	41,50	102,6	301,00	68,8	51,75	100,0	123,25	76,2
1930	1,66	71,9	—	—	38,45	68,7	6,72	73,2	661,25	88,0	218,75	49,6	1721,25	54,3	40,50	91,8	36,00	88,8	204,00	46,6	51,75	100,0	89,75	55,4
1931	1,34	58,0	—	—	31,30	56,9	5,35	58,3	438,75	58,4	145,75	33,1	1331,50	42,0	33,25	75,3	28,75	70,9	139,50	31,9	51,75	100,0	67,50	41,6
1932	0,94	40,7	—	—	22,70	40,5	4,14	45,1	276,50	36,8	104,00	23,6	1175,00	37,1	25,50	57,5	22,50	55,2	118,50	27,1	51,75	100,0	65,00	40,1
1933	0,61	26,4	0,96	—	20,20	36,1	3,71	40,4	267,75	35,6	95,25	21,6	1596,00	50,4	24,75	56,2	21,25	52,2	128,50	29,4	51,75	100,0	62,25	38,5
1934	0,45	19,5	—	—	18,70	33,4	3,45	37,6	226,50	30,2	82,00	18,6	1718,00	54,2	24,25	54,8	20,25	50,1	102,25	23,4	51,75	100,0	65,75	40,7
1935	0,49	21,2	0,99	—	14,85	26,5	3,20	34,9	230,75	30,7	103,75	23,5	1631,50	51,5	24,00	54,1	20,25	50,2	102,75	23,5	51,75	100,0	89,25	55,1
Jan.'35	0,58	25,1	0,90	—	14,95	26,7	3,12	34,0	205,00	27,3	75,75	17,2	1676,50	52,9	24,00	54,1	20,75	51,5	88,75	20,4	51,75	100,0	74,25	45,9
Feb.	0,52	22,5	0,95	—	14,37	25,7	3,20	34,9	196,00	26,1	75,00	17,0	1650,50	52,1	24,00	54,1	20,75	51,5	86,75	19,8	51,75	100,0	74,75	46,1
Mrt.	0,37	16,0	1,02	—	13,30	23,8	2,74	29,8	198,50	26,4	77,25	17,5	1503,75	47,5	23,00	52,1	20,50	50,4	84,75	19,4	51,75	100,0	79,50	49,0
Apr.	0,37	16,0	1,08	—	11,50	20,5	2,31	25,2	222,75	29,6	88,00	20,0	1585,50	50,0	23,25	52,7	20,25	50,0	91,25	20,9	51,75	100,0	91,75	56,6
Mei	0,34	14,7	1,10	—	11,85	21,2	2,38	26,0	242,00	32,2	100,75	22,9	1636,75	51,7	23,50	53,4	20,25	50,0	106,25	24,3	51,75	100,0	100,75	62,3
Juni	0,41	17,7	1,—	—	11,95	21,3	2,41	26,3	227,50	30,3	103,75	23,5	1649,00	52,0	24,00	54,1	20,25	50,0	103,50	23,6	51,75	100,0	99,00	61,1
Juli	0,44	19,0	1,—	—	12,37	22,1	2,54	27,7	223,75	29,8	104,75	23,7	1701,00	53,7	24,00	54,1	20,25	50,0	102,75	23,5	51,75	100,0	92,25	57,0
Aug.	0,46	19,9	1,07	—	15,10	27,0	3,31	36,1	239,00	31,8	115,50	26,2	1641,00	51,8	24,25	54,8	20,25	50,0	108,00	24,7	51,75	100,0	90,00	55,6
Sept.	0,58	25,1	0,97	—	20,25	36,2	3,16	34,4	248,25	33,1	117,75	26,7	1636,25	51,6	24,00	54,1	20,25	50,0	113,75	26,0	51,75	100,0	88,50	54,7
Oct.	0,65	28,1	0,89	—	19,87	35,5	3,95	43,0	256,25	34,1	135,00	30,6	1656,25	52,3	24,00	54,1	20,25	50,0	121,25	27,7	51,75	100,0	88,75	54,9
Nov.	0,59	25,5	0,94	—	16,90	30,2	4,69	51,1	255,50	34,0	130,50	29,6	1641,75	51,8	24,50	55,5	20,25	50,0	118,50	27,1	51,75	100,0	88,50	54,7
Dec.	0,57	24,7	0,95	—	15,80	28,2	4,60	50,1	255,50	34,0	121,25	27,5	1597,50	50,4	24,75	56,2	20,25	50,0	110,00	25,2	51,75	100,0	77,25	47,7
Jan.'36	0,57	24,7	0,95	—	16,80	30,0	4,04	44,0	252,00	33,5	112,50	25,5	1516,50	48,0	24,75	56,2	20,25	50,0	106,25	24,3	51,75	100,0	60,50	37,4
Feb.	0,61	26,4	0,92	—	17,37	31,0	3,37	36,8	256,25	34,1	116,75	26,5	1493,50	47,1	24,75	56,2	20,25	50,0	111,00	25,4	51,75	100,0	60,25	37,2
Mrt.	0,46	19,9	1,04	—	17,70	31,6	2,69	29,3	261,75	34,8	120,75	27,3	1544,25	48,7	24,75	56,2	20,25	50,0	116,75	26,7	51,75	100,0	59,50	36,8
Apr.	0,44	19,0	1,02	—	16,82	30,0	2,49	27,1	269,50	35,9	117,25	26,6	1522,75	48,1	24,75	56,2	20,25	50,0	110,75	25,3	51,75	100,0	61,00	37,7
Mei	0,47	20,3	0,98	—	18,75	33,5	2,52	27,5	270,25	36,0	114,75	26,0	1495,50	47,2	25,00	56,8	20,25	50,0	108,00	24,7	51,75	100,0	62,25	38,5
Juni	0,57	24,7	0,89	—	20,20	36,1	2,69	29,3	268,50	35,8	110,50	25,1	1358,25	42,9	25,00	56,8	20,25	50,0	105,50	24,1	51,75	100,0	60,75	37,8
Juli	0,60	26,0	0,81	—	19,35	34,6	2,91	31,7	275,25	36,6	117,75	26,7	1382,00	43,6	27,00	61,0	20,25	50,0	101,00	23,1	51,75	100,0	60,50	37,4
Aug.	0,62	26,8	0,80	—	17,87	31,9	3,31	36,1	282,50	37,6	123,75	28,1	1358,75	42,9	27,00	61,0	20,25	50,0	101,00	23,1	51,75	100,0	59,75	37,0
Sept.	0,58	25,1	0,77	—	16,25	29,0	3,63	39,5	289,75	38,6	134,50	30,3	1459,00	46,0	27,25	61,6	20,25	50,0	104,25	23,8	51,75	100,0	60,75	37,5
Oct.	0,63	27,3	0,79	—	16,—	28,6	4,85	52,8	374,75	49,9	169,00	38,3	1847,75	58,3	33,50	75,7	26,00	64,2	135,00	30,8	65,25	126,0	75,75	46,8
Nov.	0,62	26,8	0,80	—	17,55	31,3	5,30	57,7	379,25	50,5	168,00	38,1	1798,25	56,8	33,00	74,6	25,50	63,0	140,00	32,0	64,50	124,6	75,25	46,8
2 Nov.	0,62	26,8	0,80	—	17,55	31,3	5,30	57,9	392,75	52,3	174,50	39,6	1883,50	59,4	33,00	74,6	25,50	63,0	145,25	32,0	64,50	124,6	75,50	46,6

Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg. La Plata. 2) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische. Russische. 5) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 6) 30 Oct. 7) 29 Oct.

AN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN													
	VURENHOUT basis 7 ¹ f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		STEENEN binnenmuur per 1000 stuks		buitenmuur per 1000 stuks		CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.		RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.		THEE Af. N.-I. thee v. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 kg.		INDEXCIJFER Grand-stoffen Koloniale producten	
	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	f	o/o	cts.	o/o	f	o/o	f	o/o	cts.	o/o	100.0	100.0
1925	159,75	100,0	15,50	100,0	19,—	100,0	25,71	100,0	35,87	100,0	61,375	100,0	1,80	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0
1926	153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	29,65	115,3	34,—	94,8	55,375	90,2	1,21	67,4	17,50	93,3	84,25	100,0	111,5	98,0
1927	160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	41,14	160,0	32,62	90,9	46,875	76,4	0,93	51,6	19,12	102,0	82,75	97,9	87,5	109,1
1928	151,50	94,8	12,—	77,4	18,50	97,4	34,64	134,9	31,87	88,9	49,625	80,9	0,54	30,2	15,85	84,5	75,25	89,1	84,6	97,4
1929	146,00	91,4	14,—	90,3	21,25	111,8	27,73	107,9	27,37	76,3	50,75	82,7	0,52	28,8	13,—	69,3	69,25	82,0	81,9	85,5
1930	141,50	88,6	12,50	80,6	20,75	109,2	21,12	82,2	22,62	63,1	32	52,1	0,30	16,5	9,60	51,2	60,75	71,8	68,0	
1931	110,75	69,3	10,25	66,1	20,25	106,6	13,56	52,8												

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 November 1936.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f 19.937.244,54 Bijbnk. „ 317.580,13 Ag. sch. „ 2.300.829,83	f	22.555.654,50
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 2.244.000,—		—
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	„ —		2.244.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.)	Hfdbk. f 243.346.169,77 ¹⁾ Bijbnk. „ 7.060.810,49 Ag. sch. „ 37.721.682,34		
	f 288.128.662,60		
Op Effecten	f 284.387.307,27 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.	„ 3.741.355,33		288.128.662,60 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	„ —		—
Munt, Goud	f 124.106.740,—		
Muntmat., Goud	„ 445.788.032,87		
	f 569.894.772,87		
Munt, Zilver, enz.	„ 20.284.957,24		
Muntmat., Zilver	„ —		590.179.730,11 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond	„ 39.352.772,13		
Gebouwen en Meub. der Bank	„ 4.600.000,—		
Diverse rekeningen	„ 6.958.005,19		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27,5/32, S. No. 221)	„ 11.958.329,12		
	f 965.977.153,65		
Passiva.			
Kapitaal	f 20.000.000,—		
Reservefond	„ 3.105.769,04		
Bijzondere reserve	„ 6.300.000,—		
Pensioenfond	„ 10.281.463,68		
Bankbiljetten in omloop	„ 805.654.100,—		
Bankassignatiën in omloop	„ 42.340,05		
Rek.-Cour. f Het Rijk	f 30.182.186,30		
saldo's: Anderen	„ 87.916.830,24		118.099.016,54
Diverse rekeningen	„ 2.494.464,34		
	f 965.977.153,65		
Beschikbaar metaalsaldo	f 221.597.323,52		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 553.993.309,—		
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„ —		

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 68.518.450,—
²⁾ Waarvan in het buitenland „ 10.500.000,—
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
2 Nov. '36	124107	445.788	805.654	118.141	22.597	64
26 Oct. '36	124107	445.788	761.268	123.358	237.867	67
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
2 Nov. 1936	22.556	—	288.129	2.244	6.958
26 Oct. 1936	22.667	—	249.711	2.244	5.286
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
31 Oct. '36 ²⁾	108.140		158.230	24.270	35.140
24 „ '36 ²⁾	108.270		156.850	27.350	34.590
3 Oct. 1936	88.565	20.271	158.238	23.069	36.314
26 Sept. 1936	88.565	20.195	155.394	23.277	37.291
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
31 Oct. '36 ²⁾	2.170	73.220	11.210	59	
24 „ '36 ²⁾	2.230	75.030	10.850	59	
3 Oct. 1936	1.907	10.429	52.311	10.640	60
26 Sept. 1936	1.945	10.311	50.470	10.037	61
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.226	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
28 Oct. 1936	249.655	442.741	65.919	6.601	19.503
21 „ 1936	249.677	440.100	68.560	6.744	21.552
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits Bankers Other Accounts		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
28 Oct. '36	80.183	27.608	86.533	41.369	66.914	43,0
21 „ '36	79.943	37.597	81.425	41.112	69.577	43,4
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
23 Oct. '36	64.359	553	10	8.745	1.465	4.895	3.200
16 „ '36	62.359	552	12	8.471	1.476	5.270	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant Staat Zelfst. amort.k. Parti-culieren		
23 Oct. '36	5.640	2.470	85.241	2.393	1.822	9.627
16 „ '36	5.640	2.555	85.371	1.853	1.801	8.178
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. (irc. banken ¹⁾)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Oct. 1936	63,8	27,9	5,3	4.429,9	36,2
15 „ 1936	63,4	27,6	5,5	4.567,8	44,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Oct. 1936	219,3	581,9	4.274,5	683,8	261,8
15 „ 1936	219,3	604,6	4.398,4	693,8	263,3
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 23, 15 Oct. resp. 33 29 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud		Binnen- en buitenlandsche wissels		Beleeningen op Belgische Staatsfondsen		Voorschot aan den Staat		Overheids-fondsen		Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Schatkist	Partic.	Schatkist	Partic.	
29 Oct. 1936	3.665	55	1.345	70	157	40	4.466	29	829			
22 „ 1936	3.680	55	1.350	70	157	40	4.460	31	852			

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		Wissels		
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾	„Other cash” ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
21 Oct. '36	8.621,8	8.609,3	253,5	6,2	3,1
14 „ '36	8.594,5	8.581,4	251,3	8,2	3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circu-latie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
21 Oct. '36	2.430,2	4.091,1	7.009,1	130,2	80,0	—
14 „ '36	2.430,2	4.093,2	7.000,9	130,2	79,7	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd. ²⁾ „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes. ³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
14 Oct. '36	2	8.695	13.873	5.248	27.614	5.068
7 „ '36	1	8.703	13.904	5.117	27.413	5.069

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.